

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚਿੰਨ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ (ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ)

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

pardestimes

ਰਣਜੀਤ ਕੌਰਲਾ ਐਮ. ਬੀ. ਏ. ਮੈਨੋਜ਼ਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

VOL- 15 No. 383

October 6, 2021

E-mail : info@pardestimes.com

Ph 510-938-7771, 510-516-3536

ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੇਲਕ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋਇਆ

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਨੂੰ 45-45 ਲੱਖ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ

ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ, ਲਖਨਊ - ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਜੀਪ ਚੜ੍ਹਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀ ਹਿੱਸਾ ਵਿਚ 1 ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ 3 ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਰਕਰ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮੰਦਤਾਗਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੇਲਕ ਦੇ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੱਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਲਖੀਮਪੁਰ 'ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹਿੱਸਕ ਝੱਥ 'ਚ ਚਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਿਨ ਯੂਧੀ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਾ ਚਤਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰੇ ਗਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 45-45 ਲੱਖ ਰੁਪਏ, ਜਖੀਮਾਂ ਨੂੰ 10-10 ਲੱਖ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦਾ ਇਕ ਕਥਿਤ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਜੀਪ ਨਾਲ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਚਲਣ ਦਾ ਦਿਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਖੀਮਪੁਰ 'ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਭਕਿਆ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ। ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਹ ਵੀਡੀਓ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਲਖੀਮਪੁਰ

ਖੀਰੀ ਦੇ ਤਿਕਨਿਆ ਸਥਿਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਉਗਰਸੇਨ ਇੰਟਰ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸੀ। ਬੋਡੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਕਾਲਜ 'ਚ ਬਣੇ ਹੈਲੀਪੇਡ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਬੋਡੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਡਿਪਟੀ ਸੀਅਮ ਕੇਸ਼ਵ ਮੌਰੀਆ ਦਾ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਝੰਡੇ ਤੇ ਕਾਲੇ ਝੰਡੇ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਉਦੋਂ ਇਕ ਜੀਪ ਪਿੱਛਲਿਆਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ ਕੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਲਖੀਮਪੁਰ
ਵਰਗੀਆਂ
ਘਟਨਾਵਾਂ
ਰੋਕੀਆਂ ਜਾਣ-
ਚੰਨੀ
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ
ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ

See me today and
get the discounts
and service you deserve

Gurbinder S Mavi

Insurance Lic# OF22244

Bus: 650-326-0660, Cell : 408-829-6284

988 El Monte Ave Mountain View, CA 94040

Like a Good Neighbor, State Farm is There www.gmavi.com

State farm mutual Automobile Insurance Company. State Farm Indemnity Company Bloomington, IL

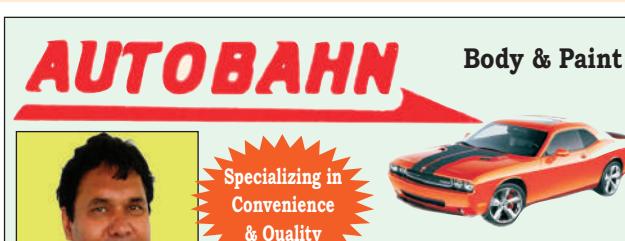
ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ ਹਨ। ਉੱਥੋਂ ਉਹ ਬੋਡੀ ਦੇਰ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਗੁਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨਗੇ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਹਲ ਆਗਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਹਿੰਦਰ ਮੌਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ (ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ) ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸੇ ਮੁੱਦੇ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਚੰਨੀ ਬੋਡੂ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨੋਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ (ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ) ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਜੀਤ ਨਾਗਰਾ ਤੇ ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟ ਵੀ ਸਨ। ਚੰਨੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, 'ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨੋਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ (ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ) ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸੇ ਮੁੱਦੇ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਚੰਨੀ ਬੋਡੂ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਕਿਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਹਿੰਦਰ ਮੌਦੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਸੋਕ ਗਹਿਲੇਤ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਗਹਿਲੇਤ ਨੇ ਚੰਨੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ 'ਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਗਹਿਲੇਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਹਿੰਦਰ ਮੌਦੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਨੀ ਅੱਜ ਦੁਪਹਿਰੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਸਾਹਮਣੇ ਯੂਪੀ 'ਚ ਲਖੀਮਪੁਰ (ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 3 'ਤੇ)

Raj Budwal
(Investment and Financial Advisor)
408-972-8000,
408-835-0202 (Cell)

Budwal and Associates
329 Piercy Road, San Jose, CA 95138
8350202@gmail.com

Autobahn
Body & Paint
Specializing in
Convenience
& Quality
Baghel Singh Jaswal
Ph: (650) 966-1840, Fax: (650) 966-1023
www.autobahnbodypaint.com

778 Yuba Drive, Mountain View, CA 94041

4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

Jaspal Singh Mundi
ਅਟਾਨੀ ਐਟ ਲਾਅ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਗਡਿਊਜ਼ੀ ਸਟੇਟ, ਬੱਚਾ ਗੋਦ ਲੈਣਾ, ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ,
ਵਿਆਹ, ਐਚ ਵਨ, ਐਲ ਵਨ, ਲੇਬਰ
ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਫਤਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦਫਤਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟ ਦਫਤਰ

44808 S. Grimmer Blvd # 208 Fremont , CA 94538 510-657-6444

37-18-73rd ST. Ste 401 Jackson Height, NY 11372 718-533-8444

2945 W. Capitol Ave. West Sacramento CA-95691 916-372-448

4491 w. Shaw Ave # 300B Fresno, CA 93722 phone 559-271-5511

3143 ARDEN ROAD, HAYWARD CA- 94545

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਅਸਰ

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਬਚਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਉਤੇ ਮਕਬਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਆਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਕਮਤ ਵਾਲੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। ਟਿੱਪੱਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਚਿਹਰਾ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਸਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਮੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜਨ ਚੈਨਲਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਢੰਡੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਦਲਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਗਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਉਤੇ ਪੈ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਭਵ ਅਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਭਰੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ 1966 ਵਿਚ ਮੁੜਗਨ ਹੋਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਧੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ (ਨਵੰਬਰ 1966-ਮਾਰਚ 1967) ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ (1972-77) ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹੀ ਵਾਧਾ ਸੀ ਜਿੱਤੀ ਦੇ ਲਿਹਜ਼ਾ ਨਾਲ ਵੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲੀ ਰੁਤਬੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮੌਹਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਜਾਤ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸੀ। ਸੁਥੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕਲੋਂ ਇਕ ਜਾਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ/ਜਾਤ ਸਮਹ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਖੇਤਰੀ ਅਰਥਕਾਰੈ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ।

ਅਨਸੂਚਿਤ ਜਾਤਾਂ (ਐਸਸੀ) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦੇ 32 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕੱਠਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਜੇ ਜੱਟਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਗ਼ਬਾਰ ਜੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਨਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ 39 ਵੱਖੋਂ-ਵੱਖ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਵਲਗਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਧੁੰਦਲੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਤੇ ਵਾਲਮੀਕੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਰਮਿਆਨ ਜਾਂ ਆਦਿ-ਧਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਰਵਿਦਾਸੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਰ ਬਾਕੀ ਬਹੁਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਤਰੰਜ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀ ਸਹਿ-ਮਾਤ੍ਰ ਦੀ ਖੇਡ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵਾਂ ਸਿਆਸੀ ਘਟਨਾਕਮ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੁੱਧੁ-ਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਇੱਤੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੜਾਕਰ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਰੇਤਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਪਰ ਸੁਥੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਹਲਚਲ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਹੀ ਕੈਪਟਨ ਨਾਰਾਜ਼ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਜਲੀਲ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਬਦਲ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ

ਪਛਾਣਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋਂ-ਵੱਖਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਇਤਿਹਾਸ, ਕਿੱਤਾਂਖੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਲ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵੱਖੋਂ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ ਹਨ।

ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤੇ-ਸ਼ਾਹੀ (ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ) ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਬਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਨ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਦਿਲਚਸਪ ਕਿਆਸਾਰਾਈਆਂ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਤੋਤ-ਵਿਛੋਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਚੋਣ ਗਿਣਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਗੱਠੋੜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ

ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਕਦਮ ਨੂੰ 'ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਮਾਸਟਰ-ਸਟਰੋਕ' ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਣ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਆਖਰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਆਂਤਾਂ ਉਤੇ ਪਰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਂ ਕਮਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਐਸਸੀ ਆਗ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਮੋਹਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚ ਜਾਤ ਤੇ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸਹਲਤ ਮੁਤਾਬਕ ਚੁਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਤ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦਰਸਾਲ, ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਆਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚੁਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਤਰੱਕੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ

ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਖੁਦ ਮੁਖ ਤਾਰ ਸਿਆਸੀ ਵਜੋਂ ਕਾਰਕੁਨ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਨੀ ਖੁਦ ਵੀ ਇਕ ਆਪ ਉਭਰੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਵਜਾਰਤ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਬਿਲਾਫ਼ ਬਗ਼ਵਾਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਖਾਇਆ। ਉਹ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਬਾਬੀ ਕਾਂਸੀ ਰਾਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਦਲਿਤ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਪੀਤ੍ਰੀ (ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਪੀਤ੍ਰੀ) ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਮਕਬਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚਲੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਲਈ ਇੱਨਾ ਜਿਆਦਾ ਉਤਸਾਹ, ਚਿੱਤਾਂ ਤੇ ਬੇਜਕੀਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਲਿਤ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨਾ ਇੱਨਾ ਅਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ 'ਪ੍ਰਤੀਕਵਾਦ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ 'ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ' ਕੀਮਤ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਪਰ 'ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ' ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਲਿਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਮੰਦਭਾਰੀ ਘਟਨਾ

ਯੂ ਪੀ ਦੇ ਲਖੀਮਪੁਰ ਦੀ ਨਿਧਾਸਨ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਤਿਕੁਨੀਆ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਟੇਨੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਵੱਲੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਕਾਰਨ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਉਬਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਹਿੱਸਾ ਕਾਰਨ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਣੇ ਨੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਯੂਪੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਹਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਮੰਦਭਾਰੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਆਈ ਹੈ। ਸਾਂਝੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਹਰੇਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ 45-45 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲਟਕਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰ ਇਹ ਘਟਨਾ ਕਿਉਂ ਵਾਪਰ ਗਈ? ਜਿੱਥੋਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਲਾਸਿਆ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉੱਥੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਤਣਾਅ-ਗ੍ਰਸਤ ਸਨ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਅਗਾਊਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ? ਭਾਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸਣੇ 14 ਲੋਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਸੇਕ ਦੂਰ ਤਕ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਾਂਗਰਸ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਲਖੀਮਪੁਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਵਹੀਂ ਘੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਯੂਪੀ ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਲਖੀਮਪੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੁਲਾਹ-ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਰਮ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮਸਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਹੱਲ ਨਿਕਲ ਸਕੇ।

-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ

Balbir Singh M.A.
Editor in Chief & Publisher
e-mail: bsma54@gmail.com

Tel : 510-938-7771

36415 RUSCHIN DR. NEWARK, CA 94560

Ranjit Kandola ,Managing Editor
email-Kandola@macloans.net

Buta Ram joshi Staff Reporter, Fresno 559-803-0055

Sanjeev Garg Kali, Reporter Malwa Area, 96713-53789

RAJ BUDWAL
MEDIA PARTNER / REPRESENTATIVE
8350202@gmail.com 408-835-0202

Web designed www.pardestimes.com
by Aman Bansil 510-589-2245

The Pardes Times And People Associated With It Are Not Responsible For Any Claims Made By The Advertisers And Don't Endorse Any Product Or Services Advertised In The Pardes Times. Please Consult Your Attorney Before Buying/Hiring Contracting Through The Ads Published In The News Paper. The Pardes Times Is In Business Of Selling Spaces And Claims Made By Advertisers Are Not Tested/Confirmed By An Independent Source.

ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਸੰਕਟ ਖੜਾ ਕਰੇਗੀ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ 2022 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਹੀ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਹੀਨੀ ਬਿਜਲੀ ਇਕ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਪਗ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਸਤੀ ਤੇ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੋਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ 'ਤੇ 300 ਯੂਨਿਟ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 400 ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਮੁਫਤ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਵੀ ਦੀ ਦਬਾਅ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸਸਤੀ ਜਾਂ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਤਾ 'ਚੋਣ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ

ਸੀਐਮ ਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ 1200 ਕਰੋੜ ਦਾ ਹੋਰ ਬੋਲ ਪਵੇਗਾ। ਅੰਕਤਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2021-22 ਲਈ 11 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸਬਸਿਡੀ ਬਿੱਲ ਹੈ। ਸਾਲ 2021-22 ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 6633 ਕਰੋੜ, ਅਨੁਸਾਰਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ 1773 ਕਰੋੜ, ਬੀਪੀਐਲ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ 96 ਕਰੋੜ, ਪੱਛਮੀ ਵਰਗਾਂ ਲਈ 257 ਕਰੋੜ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਲਈ 2349 ਕਰੋੜ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਜੇਕਰ 300 ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਮੁਫਤ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ 1400 ਕਰੋੜ ਦਾ ਹੋਰ ਭਾਰ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੇ 14 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੂਪਏ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਵਰਕਮ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਲਗਪਗ 2.75 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਕੈਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ 2024-25 ਤਕ 3.75 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੇ ਲਗਪਗ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਮੇਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਹੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਉਤਰੇਗਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਵਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਸੰਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੇ ਵਾਇਅਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਫਤ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਬਣੇਗਾ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਪਾਣੀ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਫੀਪੂ ਹੋਲਡਰ ਦੀ ਸਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਦਮਾਂ ਦੇ ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਗੰਢ-ਤੁੱਖ ਕਰ ਲਈ। ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਅਸੀਂ ਸਮਾਝ ਗਏ ਕਿ ਸਭ ਰਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜੇਕਰ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਲੈਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 5 ਲੱਖ ਰੂਪਏ ਦੇ ਸਿਰਤ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਕਾਰਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤਕ, ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਾਲਾ ਕਾਰਡ ਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਲੋਤਵੰਦ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲੋਂ 5 ਲੱਖ ਦੇ ਮੁਫਤ ਸਿਹਤ ਬੀਮਾ ਵਾਲਾ ਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹੂਲਤ ਲੈ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਅੰਦਰ ਸੈਂਟਰ ਜ਼ਰੂਰੇ ਪੰਚਾਂ-ਸਰਪੰਚਾਂ ਨੇ ਕਾਰਡ ਬਣਵਾਏ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਡ ਜਿਆਦਾ ਬਣੇ ਹੋਣੀਆਂ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਬਣਵਾਏ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਤ ਸੁਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱ

ਨਾਈਨ ਡੈਸ਼ ਲਾਈਨ ਅਤੇ ਕੁਆਡ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਸਾਰਬਕਤਾ

ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹੇਠ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਸਾਲਸੀ ਕੇਸ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਜੁਲਾਈ 2013 ਵਿਚ ਹੋਗ ਵਿਖੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਲੋਂ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਜਲ ਖੇਤਰਾਂ ਤੇ ਜਤਾਏ ਦਾਇਵਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। 2016 ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਧਾਰਾਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ‘ਨਾਈਨ ਡੈਸ਼ ਲਾਈਨ’ ਤਹਿਤ ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ ਵਿਚਲੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਹੱਕ ਜਤਾਉਣ ਦੇ ਜੋ ਦਾਵਾਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਸਿਹਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾਵਾਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ‘ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਜੋਨ’ ਦੇ ਤਕਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਪੇਈਚਿੰਗ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਆਪਣੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੱਦ ਦਾ ਕੇਸ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਚੀਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਇਲਾਕਾ ਹਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੱਦ ਬਾਰੇ ਚੀਨ ਦੇ ਦਾਇਵਿਆਂ ਦਾ ਤਾਇਵਾਨ, ਵੀਅਤਨਾਮ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ, ਜਾਪਾਨ, ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ, ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਤੇ ਬਰਨੇਂਡੀ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਦਾਵਾਵੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤ, ਨੇਪਾਲ, ਭੁਟਾਨ, ਲਾਓਸ, ਮੰਗੋਲੀਆ, ਮਿਆਂਮਾਰ, ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ, ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਤੇ ਤਿੰਬਤ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸਰਹੱਦ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਥੋਂ ਇਸ ਨੇ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਇਲਾਕਾ ਕਬਜ਼ੇ ਹੋਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰੁਸ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨੀ ਵਿਵਾਦ 1970ਵਾਂ ਤੇ 80ਵਾਂ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਚੀਨ ਨੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀਅਤਨਾਮ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਟਕਰਾਅ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੀਅਤਨਾਮ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰਨ ਗੁਆਂਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਦੇ ਰੇਤਕੇ ਅਜੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਜਾਪਾਨ ਤੇ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਜਿਥੋਂ ਜ਼ਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਲ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਾਰਾ ਬੇਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ ਮਹਾਸਾਗਰ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਫੌਜੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਕੋਸ਼ਾਹੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ ਖਿੱਤੇ ਅੰਦਰ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ, ਜਾਪਾਨ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੌਬਰੀ ਵਾਲਾ

ਕੁਆਡ ਦਾ ਇਕ ਤਾਕਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਹਾਲੀਆ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚੀਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰਹੱਦੀ ਤਣਾਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਤੇ ਸਾਰਬਕ ਸਾਂਝ ਭਿਆਲੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਲਾਖ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਵਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੋਅ ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਅਹੁਦਾ ਸੰਬਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਆਡ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਵਡੇਰੀ ਆਰਥਿਕ ਸਾਂਝ ਭਿਆਲੀ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਆਡ

ਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਕਲਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਾਇਡਨ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੱਕ ਨੂੰ ਦਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਆਡ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਉਮੀਦਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਾਇਡਨ, ਮੌਦੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਅਫਣੋਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਜੈਸੀਕਰ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਜੀਤ ਡੋਵਾਲ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸਦਕਾ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ

ਛੋਜੀ ਅਡੇ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚ ਮਿਆਮਾਰ ਦੇ ਕਾਂਡ ਕਾਂਡ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵੀ ਬਹਿਰੀਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਯੂਐਸ (ਅਮਰੀਕਾ) ਫਿਲਾਟ ਫਲੀਟ

ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਵੇ। ਯੂਐਸ ਫਿਲਾਟ ਫਲੀਟ ਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ, ਪਰਮਾਣੂ ਪਣੜ੍ਹ ਬੀਆਂ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਤਰ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਇਮਦਾਦ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਪਰਮਾਣੂ ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪਣੜ੍ਹ ਬੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਈ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀਆਂ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਮੰਤਰੀ ਵਾਈ ਇਸ ਨੂੰ ਫਰਾਮ ਜਾਂ ਰੂਸ ਜਿਥੇ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕੁਆਡ ਦੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਝਦਾਰੀ ਇਹ ਬਣੀ ਹੈ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਿਹਿਸਤਗਰਦੀ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਮੁੰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਕਰਾਰਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਸਾਂਝੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧ ਹੋਇਆ ਜਾਵੇ। ਕੁਆਡ ਨੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਦਿਹਿਸਤਗਰਦ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਲੁਕਵੇਂ ਦਿਹਿਸਤਗਰਦਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਅਤੇ ਜੈਸ-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ) ਦੀ ਮਦਦ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਖੇਂਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਸਰਗਰਮੀਆਂ, ਸਿਰਜੂਦੀਨ ਹੱਕਾਨੀ ਦੇ ਸੁਧੂਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਫਣ ਦੀਆਂ ਚਾਰਜ਼ੋਂਈਆਂ ਵਿਚ ਕੁਆਡ ਦਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੋਗਦਾ ਹੈ। ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਸਾਂਝੀਆਂ ਮੁਹੱਲੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ ਖਿੱਤੇ ਅੰਦਰ ਸਾਂਝੀਆਂ ਮੁਹੱਲੀਆਂ ਮੁਹੱਲੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਕਰੋਨਾਵਾਇਰਸ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਫਣ ਦੀਆਂ ਚਾਰਜ਼ੋਂਈਆਂ ਵਿਚ ਕੁਆਡ ਦਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਹੋਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਭਾ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਾਂਝੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਆਡ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਭਾ ਦੀ ਵਾਗਡੇਰ ਸੰਬਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਚਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਭਿਆਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਵਰਗੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਕਟੱਪੱਥੀ ਇਸਲਾਮਿਕ ਗਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲਿਬਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਹਮਾਇਤ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉੱਝ, ਅਜੇ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਦੇ ਸਿਨਜ਼ਿਆਂਗ ਸਬੰਧ ਦੇ ਮੁਲਾਮਾਨਾਂ ਨੇ ਮਦਦ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤਾਲਿਬਾਨ ਕਿਹੋਂ ਸਭਿਆਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਕ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਘਰੇਲੂ ਅਥਵਾ ਵੀਅਤਨਾਮ ਦੇ ਚੀਨ ਦੀ ਅਧਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅ

2022 ਦੀਆਂ ਤਿੰਕ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਬਦਲ

2022 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰਾਜਾਂ ਪੰਜਾਬ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਤਰਖੰਡ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਪਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਦਿਆ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣੀਆਂ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਫੈਲੀ ਭਿਆਨਕ ਬੇਰਜ਼ਗਾਰੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹੋਂ-ਇਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਤਲੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਨੇ ਅਮਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਰੂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਤੇ ਹੇਠਲੇ ਤਬਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਿਸਾਨੀ ਅੰਦੇਲਨ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਵਾਮ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੇ ਲੋਕ ਅੰਦੇਲਨ ਦਾ ਰੱਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਦੇਲਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਰੈਲੀਆਂ (ਮੁਜ਼ਫ਼ਰਨਗਰ ਤੇ ਕਰਨਾਲ) ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਇਹ ਜਾਂ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਮੰਨਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉੱਪਰ ਤੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਨਵੀਂ ਕਿਸਾਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੁਣ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਸਵਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਦੇ ਤਿਹਾਈ ਆਬਾਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ

ਕਿਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੁਥੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪੇਂਡ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਹੀ ਦਬਦਬਾ ਹੈ। ਦੇਵੇਂ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦਲਾਂ (ਬੀਜੇਪੀ ਨੂੰ ਛੱਡ) ਕੇ ਸਭ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਿਆਸੀ ਆਧਾਰ ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪੇਂਡ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਵੱਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਕਾਂਗਰਸ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਬਸਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਬੀਜੇਪੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਧਿਰੀ ਚੋਣ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਤੀਜੇ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣੋਂ ਹੋਏ ਚੋਣ ਸਰਵੇ (ਸੀ-ਵੋਟਰ) ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਿਖਾਈ ਹੈ, ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਬਸਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਪਾਏਦਾਨ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕ ਬਚੀ ਤਾਂਧ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉੱਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ।

1947 ਤੋਂ 1967 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਬਦਬਾ ਰਿਹਾ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸੀ

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਤਾਕਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਡਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਪਰ 80ਵੇਂ ਦਾ ਹੋਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਦਬਦਬਾ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਘਟ ਗਿਆ। 1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਰੀ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤੀਸਰਾ ਬਦਲ ਜਾਂ ਧਿਰ ਇਸੇ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਟੱਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। 1992 ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰੀ ਸੀ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2012 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਧਿਰ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਕਾਮ ਰਹੀ। 2012 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਪਾਰਟੀ (ਪੀਪੀਪੀ)

ਜਥੇਬੰਦ ਅਣਹੋਂਦ, ਆਰਥਿਕ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਘਟ, ਹੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ 'ਬੀ' ਟੀਮ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਈ ਸਨ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਵੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਟਿਕਟ ਉੱਤੇ ਬਣਿੰਦੇ ਤੋਂ 2014 ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜੀ ਤੇ ਹਾਰ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਉੱਭਰਦੇ ਹੋਏ ਤੀਜੇ ਬਦਲ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ।

2014 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੰਡੀ ਤੀਸਰੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਬਣ ਕੇ ਉੱਭਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪਰ ਕਰ ਗਈ ਸੀ ਪਰ 2017 ਤੱਕ ਆਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਅਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕੀ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨ-

ਹੀ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲੀ ਕੀਤੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਇਤਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਫੁਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣਾਈ ਲੀਡਰ ਸੁਖਪਾਲ

ਸਿੰਘ ਖਿਹਿਗਾ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਬਿਆਂ ਨਾਲ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਵਿਧਾਨਕਾਂ ਨੇ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚ ਲਈ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੀਨੀ ਖਿੱਚ-ਯੂਹ ਤੇ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਕਲਚਰ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੇਤੀ ਖੇਤੀ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਤੀਜਾ ਸਰਵੇਖਣ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਜਿਆਦਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨ ਅਜੇ ਵੀ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੇਜ਼ਰੀਵਾਲ ਦੇ 'ਦਿੱਲੀ ਬਰਾਂਡ' ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੰਦੀਆਂ, ਸਿਹਤ, ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬੱਲੇ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਅਜਿਹੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਭਗੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਬੇ ਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੁਸਰੇ ਸਬੇ ਵਿਚ ਇਨ-ਬਿੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਯਨਿਟ ਭੰਬਲਸੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਕਤੀ ਕੇਜ਼ਰੀਵਾਲ ਕੋਲ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਪਾਹ ਸਿਲਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈਂਦ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੰਦਹਾਲੀ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ

ਅੱਜ ਕੁੱਲ ਮੁਲਕ ਦਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਰਟ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਢੰਘੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਾਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ, ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨਿਗਣੇ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੱਤਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਉਂ ਵਜੋਂ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਮੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨ ਖਾਸਕਰ ਸੀਮਾਂਤ ਤੋਂ ਛੋਟੇ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 2022 ਤੱਕ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ; ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਇਹੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਨਵੇਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸਾਨ, ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਲਗਭਗ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਪਲ ਸਰਵੇ ਆਫਿਸ ਦੇ 70ਵੇਂ ਗੇੜ (ਜਨਵਰੀ-ਦਸੰਬਰ, 2013) ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇ ਰਿਪੋਰਟ (2014) ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੈਟਿਸਟਿਕਸ ਆਫਿਸ ਦੇ 77ਵੇਂ ਗੇੜ (ਜਨਵਰੀ-ਦਸੰਬਰ, 2019) ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇ ਰਿਪੋਰਟ (2020) ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ, ਖਰਚਾ, ਉਪਜਾਊ ਅਸਾਸਿਆਂ ਉਤੇ ਨਿਰੋਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਨੇ ਦਾ ਹੀ ਵਿਖਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2013 ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਪੇਂਡੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ 57.8 ਫੀਸਦ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜੋ 2019 ਵਿਚ ਘਟ ਕੇ 54 ਫੀਸਦ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ 2013 ਵਿਚ ਲਗਭਗ 87 ਫੀਸਦ ਸੀਮਾਂਤ ਤੋਂ ਛੋਟੇ, 12.5 ਫੀਸਦ ਦੇ ਨੌਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 0.4 ਫੀਸਦ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਸਨ। 2019 ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਲਗਭਗ ਇਨ੍ਹੀ ਰੀ ਰਹੀ। ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਕੇ ਲਗਭਗ 11.5 ਫੀਸਦ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਕੇ 88 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਗਈ।

ਸਰਵੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 2013 ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਔਸਤ ਆਮਦਨ 6426 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਖਰਚਾ 6223 ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਾਲ ਹਰ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ 513 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਉਪਜਾਊ ਅਸਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ। 2019 ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਔਸਤ ਆਮਦਨ ਵਧ ਕੇ 10281 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ, ਖਰਚਾ 10983 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਉਪਜਾਊ ਅਸਾਮਿਆਂ ਤੇ ਨਿਰੋਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਘਟ ਕੇ 221 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਇਹ ਅੰਕਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਹ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੱਚੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਬਾਬਰ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਉਪਜਾਊ ਅਸਾਮਿਆਂ ਤੇ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਔਸਤ ਨਿਰੋਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਘਟਣਾ

ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਯੋਗ

ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪੇਗਰਾਮ ਤੋਂ ਸੁੱਖਲੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਲੋਕ ਮਸ਼ਲੇ

ਅੱਜ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋ/ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ
ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇ ਪੱਛੀ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ ਕਿ
ਸਾਡੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਸਾਡੀਆਂ ਔਲਾਦਾਂ ਦੇ
ਅੰਦੀਆਂ ਨਾ ਹੋਵੇਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਚੌਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸੀ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਰਾਜਸੀ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇੱਝ ਲਤਾਉ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਣ ਵਿਕਾਸ ਵਾਲਾ ਨੇਲਾ ਹਣ ਪੜਾਣਾ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਰਪਰ

ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਖੁੱਜੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਕਬਾਡ ਹੀ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਅਜੋਕਾ ਦੌਰ ਮਸਨਈ ਏਜੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੌਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਜੋ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਹਤਤਾਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਰਾਜਸੀ ਰਹਿਨ੍ਮਾ ਲੋਕਾਂ ਅੰਗੇ ਉਹ ਕੁਝ ਪਰੋਸਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ-ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਰਤਮਾਨ ਦੌਰ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮਸਲਿਆਂ/ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਜਿਸੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ, ਹਿੰਦੁ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਵੁੱਝ ਕੇ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਬੇਸ਼ਟਕ ਬੇਕਾਰੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਿਜ਼ਾਮ ਤੋਂ ਤੰਗ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੀ ਕਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ

ਖੇਡੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨੀ, ਖਾਸਕਰ ਸੀਮਾਂਤ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਲਈ ਮੰਦਭਾਗਾ ਤੇ ਚਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੋਰ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਲਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਜਾਉ ਅਸਾਸਿਆਂ ਉਤੇ ਨਿਰੋਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਘਟਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 2013 ਵਿਚ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦਾ 486 ਰੁਪਏ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜਾ 2019 ਵਿਚ ਘਟ ਕੇ ਕੇਵਲ 8 ਰੁਪਏ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਔਸਤ ਨਿਰੋਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਵੀ 6987 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 4585 ਰੁਪਏ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਕਿਸਾਨ ਪਾਰਵਾਰਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਦੇ ਅਸਤ

ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 2013 ਅਤੇ 2019 ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਮਦਨ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮੰਦਿਆਰ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਲੱਗਭੱਗ 88 ਫੀਸਦ ਸੀਮਾਂਤ, ਛੋਟੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਸ਼ ਆਮਦਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਸਤ ਖਰਚੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਪ੍ਰਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਬਲਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀਆਂ ਵਿਆਜ਼ ਦਰਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਰਚੇ ਦੇ ਮਾਮਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਆਸਦਾ

ਆਮदਨ ਦੇ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਤਾ ਹੈ। ਅੰਕਤੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 2013 ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ, ਭਾਵ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ 47.9 ਫੀਸਦ ਸੀ ਜਿਹੜੀ 2019 ਵਿਚ ਘਟ ਕੇ 37.2 ਫੀਸਦ ਰਹਿ ਗਈ। ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸਦ ਲੇਬਰ/ਤਨਖਾਹਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਔਸਤ ਆਮਦਨ 2013 ਵਿਚ 32.2 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 2019 ਵਿਚ 39.8 ਫੀਸਦ ਹੋ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਸੂ ਧਨ ਤੋਂ 2013 ਵਿਚ ਆਮਦਨ 11.9 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 2019 ਵਿਚ 15.5 ਫੀਸਦ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਕਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੈਰ ਖੇਤੀ ਧੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਆਮਦਨ 2013 ਵਿਚ 8 ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 6.3 ਫੀਸਦ ਰਹਿ ਗਈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ 2013 ਤੋਂ 2019 ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਔਸਤ ਆਮਦਨ ਮੁੱਖ ਧੰਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਵਧਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਘਰ ਗਈ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਪਜਾਊ ਅਸਾਸਿਆਂ ਉਤੇ ਨਿਰੋਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਿਵਸਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸਾ, ਲੱਗਭੱਗ 88 ਫੀਸਦ ਸੀਮਾਂਤ, ਛੋਟੇ ਤੇ ਬੇਜ਼ਾਮੀਲੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਰਵੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ

ਖੁਰਚ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬੜੀ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬੱਚਦਾਂ ਉਹ ਉਪਜਾਊ ਆਸਾਨਿਆਂ ਉਥੋਂ ਖੁਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਚੜ੍ਹਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਵੇਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਾਂ ਹਨ ਕਿ 2013 ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਔਂਸਤਾਨ 47000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ 52 ਫੀਸਦ ਦੇ ਨੌਤੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਬਲੋਂ ਸਨ। 2019 ਵਿਚ ਵੀ ਲੱਗਭੱਗ 50 ਫੀਸਦੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰਜ਼ਾਈ ਸਨ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਔਂਸਤਨ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਕੇ 74121 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਘੱਥਰਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਔਂਸਤਨ ਕਰਜ਼ਾ 2013 ਵਿਚ 30100 ਰੁਪਏ ਸੀ ਜਿਵੇਂ 2019 ਵਿਚ ਵਧ ਕੇ 37300 ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਔਂਸਤਨ ਕਰਜ਼ਾ 54800 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 94500 ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ 182700 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 326800 ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ 290300 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ

791100 ਰੁਪਏ ਹੋ
ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨ
ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ੇ
ਵਿਚ 2013 ਵਿਚ
ਲੱਗਭੱਗ 60 ਫੀਸਦ
ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ
ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ
ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਚਦੇ
40 ਫੀਸਦ
ਆਊਡੀਆਂ, ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ
ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਾਦਾਰਾਂ ਦਾ
ਸੀ। 2019 ਵਿਚ
ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ

ਡਾ. ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ

ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਧ ਕੇ ਲੱਗਭੱਗ 69 ਫੀਸਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਡੂਡੀਆਂ, ਸ਼ਾਹੁਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਘਟ ਕੇ 31 ਫੀਸਦ ਦੇ ਨੌਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਕਰਜੇ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਾਂਤ ਤੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜੇ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਆਡੂਡੀਆਂ, ਸ਼ਾਹੁਕਾਰਾਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜੇ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜੇ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੀਮਾਂਤ ਤੇ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰਜੇ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਉਹ ਵਿਚ ਧਸ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਚਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ - ਅਮਦਨ, ਉਪਜਾਊ ਅਸਾਸਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰੋਲ ਨਿਵੇਸ਼, ਖੁਰਚਾ ਤੇ ਕਰਜੇ ਦੇ ਭਾਰ ਦਾ ਉਪਰਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ, ਖਾਸਕਰ ਸੀਮਾਂਤ, ਛੋਟੇ ਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ, ਗੰਭੀਰ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। 2013 ਅਤੇ 2019 ਦੌਰਾਨ ਲੱਗਭੱਗ 4 ਫੀਸਦ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਖੇਤੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਬਣ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਅਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਉਲਟਾ ਕਿਸਾਨੀ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਕਟਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਢੂੰਘੇ ਸੰਕਟ ਵਲ ਧੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 2022 ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਅਮਦਨ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਲਦਾ ਪ੍ਰਤਾ ਹੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।
 ਅਜਿਹੇ ਨਾਜੂਕ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸਬਦ
 ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ
 ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ;
 ਦੂਜਾ, ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਮਾਤ, ਛੋਟੇ ਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਕਿਸਾਨ
 ਪ੍ਰਿਵਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਦੇਣ; ਤੀਜਾ,
 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਲਾਹੌਰੰਦ ਭਾਅ ਤੇ ਯਕੀਨ ਖਰੀਦ
 ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ; ਚੌਥਾ, ਲਾਗਤਾਂ ਘੱਟੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ
 ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ
 ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹਾਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਉਣ
 ਹਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ
 ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ।

ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਦਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋ ਵਧਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ: 2014 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰਨ, ਸੌ ਸਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਵਰਗ ਮੁੱਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧ-ਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਨਾ-ਗਰਿਕਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਰਗੇ ਨਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪਰੋਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ
 ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਚੋਣ
 ਵਾਅਦਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ
 ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
 ਮੁਫਤ ਮੌਖਾਈਲ ਫੇਨ ਦੀ ਮੰਗ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਸੇ
 ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਫਤ ਆਟਾ ਦਾਲ, ਚੋਣਾਂ ਨੇਤੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਸੇ
 ਪਾਉਣ ਆਦਿ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਧਰਨੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਨਹੀਂ
 ਕੀਤੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ
 ਪਰੋਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ
 (ਬਾਣੀ ਸਤਾ ੨੨, 'ਤੇ)

ਲਈ ਹੋਰ ਮ੍ਰਾਂਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਰੋਸੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੌਰਾਨੀ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਲੋਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ, ਸਮਸ਼ਿਆਵਾਂ ਤੇ ਚਿੱਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਟਰੇਕਿਊਨੀਵਾਂ ਜਾਣ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਗਾਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਆਦਾਤਰ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਮੰਚਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਲਈ ਚੰਗਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਹੌਲ, ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਸਤੀ ਇੱਕਸਾਰ ਵਿੱਚਿਆ ਸੰਗ੍ਰਿਆਂ ਸਿਹਤ

'ਜਨਮ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮ': ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਕਦਮੇ ਦਾ ਇਕ ਗਵਾਹ

'ਕਹਾਂ ਗਿਆ ਮੇਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਹੌਰ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਸੋਮ ਆਨੰਦ ਦਾ ਮਾਮਾ ਪਰਸ ਰਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਂਡਰਸ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਬੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਉਸ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਹਾਲ ਪਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇੱਛੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਮਾ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਗੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਸ ਰਾਮ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਿੰਦਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਵਕਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਝਠ ਬੋਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼ ਝਿੜਕ ਸਹਿਣ ਲਈ ਉਹ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ।

ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਕਾਇਦਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ; ਇਕ ਤਾਂ ਬਹਿਸ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਦੂਜੀ ਸਟੋਬਾਜ਼ੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਗਾ ਦਿੱਤੀ; ਤੀਜੀ, ਉਹ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸੌਕੀਨ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਆਇਆ ਹੀ ਗੁਆਇਆ, ਖੱਟਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਦਿਲਸਥ ਹੈ ਕਿ ਨਾਵਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇੱਥੇ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੇਸ਼ੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸਨਸਨੀ ਜਿਹੀ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ।

ਹੋਇਆ ਇਉਂ ਕਿ ਐਲਐਲਬੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਉਹੀ ਕਾਲਜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਲਹਿਰ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੰਡਿਆਂ ਲਈ ਸੁਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਦੂਜੀਆਂ ਵਿੱਦੀਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਿਸੀਪਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ੍ਰੀ ਛਬੀਲ ਦਾਸ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾ

ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਸੀਪਲ ਦਾ ਸਬਦ ਕਾਲਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਸੁਤ ਗਿਆ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇੱਥੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ।

ਸਾਡੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਥੇ ਬੋਡ੍ਹਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਪਰ ਜਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁਟਣ ਵਾਲਾ ਮੁਕਦਮਾ ਚੰਲਿਆ ਤਾਂਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਾਇਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਟੀਚਰ ਦੀ ਭਾਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਕ ਸੀ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਗੁਰ ਸਾਇਸ ਮਾਸਟਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੰਖਿਆ ਹੈ।

ਸਾਇਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਸਾਡਾ ਮਾਮਾ ਪੁਲੀਸ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਜਦ ਇੱਛੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੰਮਨ ਪੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਲੱਗਾ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਅਜਿਹੇ ਸੁਖਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੰਜਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।

ਸੇਚਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਪੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਂ। ਏਸਤਾਂ, ਰਿਸਤੇਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਗਿਓਂ ਹੋਸੇ; ਬੋਲੇ, "ਪਰਸ ਰਾਮ ਜੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਫਸ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਮਹਰੇ ਤਾਂ ਬੜੀਆ ਸ਼ੇਖੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉੱਥੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ?" ਉਹ ਵੀ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਦੇਖ ਲਿਓ, ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹੁਂਗਾ।" ਪੁੱਛਿਆ, "ਕਿਵੇਂ?" ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਬੱਸ ਦੇਖ ਲਿਓ।"

ਪੇਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਈਕਲ ਲਿਆ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵੱਲ ਹੋ ਲਏ ਜਿੱਥੇ ਮੈਨਿਸਟਰੇਟ ਪੈਂਡ ਸ੍ਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਕਦਮਾ ਪੇਸ਼ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਝੱਤ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੰਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮਾਮੇ ਨੇ ਤਲਾਸੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਦਸਤਰ ਹੈ।" ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਹੋਵੇਗਾ ... ਦੇਸਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਗੌਰਮੰਟ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖੋ ਸੰਮਨ, ਕੋਈ ਚੋਰ-ਉਚਕਾ ਬੋਡ੍ਹਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਤਲਾਸੀ ਦੇਵਾਂਦਾ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਅਪਣਾ ਸਾਈਕਲ ਮੌਤ ਲਿਆ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਸੰਤਰੀ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਸਟਰ ਅਬਦੁਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੁੱਦ ਲਿਆਏ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕਦਮੇ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ।

ਮਿਸਟਰ ਅਬਦੁਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੇ ਬਥਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਦੇਖੋ ਇੱਥੇ ਸਭ ਤਲਾਸੀ ਦੇ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗੇ ਵੀ ਤਲਾਸੀ ਦੇ ਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਲਾਸੀ।" ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬਹਿਸ ਮੁਬਾਹਸੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿ ਨਾ ਦਿਓ ਤਲਾਸੀ। ਅੰਦਰ ਪੁੰਚੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਕਟਹਿਰੇ 'ਤੇ ਗਈ ਜਿੱਤ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਜੋਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 'ਇਨਕਲਾਬ ਜਿੰਦਾ-ਬਾਦ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣੇ ਸੁਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸੰਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਪ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਦੌੜੇ।

ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, "ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਵਿਚ ਵਿਸਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।" ਇਸ ਅੰਦਰਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਮਿਟ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਆਖੀਰ ਮੈਨਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਗੁਸਾ ਆ ਗਿਆ।

ਉਸ ਨੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਮੁੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਕੀ ਏਂ? ਭੋਲਾ ਏਂ, ਕਪੁਰ ਏਂ, ਸਾਹਨੀ ਏਂ, ਮਲਹੋਤਰਾ ਏਂ?" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤਾਰੂਆਂ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਅੱਛਾ ਲਿਖੋ", ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬੋਲੇ, ਮੈਂ ਕੌਮ ਦਾ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੁਪੈ ਢਾ ਗਈ। ਸਭ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ, ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਬੀਆਂ ਨੇ ਜੋਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 'ਇਨਕਲਾਬ ਜਿੰਦਾ-ਬਾਦ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣੇ ਸੁਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸੰਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਪ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਦੌੜੇ।

ਮੈਨਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਮਾਮੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਜਾਓ ਤੁਹਾਡੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।"

ਇਸ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮਿਸਟਰ ਫੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਮਿਸਟਰ ਅਬਦੁਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ, "ਮੂਰਖਾ, ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਇੱਥੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ; ਦੇਖਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਦੋ ਧੋਰਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ?" ਰੀਡਰ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, "ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਕੋਈ ਜਾਤ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗੀ?"

ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ

ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਕੌਂਸਲ (ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ) ਵੱਲੋਂ ਸਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਐਂਸੈਂਸ ਸ਼ਤਨਗ-ਉਦੀਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੀਤੇ ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਖੇ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ 'ਭਾਰਤੀਕਰਨ' ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਰਾਮੰਨਾ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਭਾਰਤੀਕਰਨ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਾਨਾ ਅਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਸਥਾਨੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਪਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਹਾਂਤੀ ਭਾਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਕੂਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ

ਇਹ ਸਭ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਬੱਸ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਜ਼ਰੂਰ, ਅੱਜ ਮਿਲੇ ਭਾਵੇਂ ਕੱਲ੍ਹ ਲਿ, ਸਿੱਖੀ 'ਸੇਵਾ' ਤੇ 'ਸਿਧਾਂਤਾਂ' ਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਥੂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ, ਫਿਰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਜਿਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਫਰੀਮਾਂਟ (ਕੈਲੋਡੋਰਨੀਆ) ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਫਰੀਮਾਂਟ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਧਾਈਆਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਕਿ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਜੋ ਕਿ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪੁੱਤਰ ਹਰਮਨਪੀਤ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉੱਗਲਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਹੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣੀ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਹਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਹਰਮਨਪੀਤ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜਨਮ 2003 ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਸਰਵਾਲੀ' ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਭਰਾ ਹਰਸਪੀਤ ਸਿੱਖ ਜੋ ਕਿ ਦੇ ਸਾਲ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਸੁਭਾਣੀ ਕੱਖਾਂ ਹਰਮਨਪੀਤ ਦਾ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੁੰਕਦੀ, ਪਰ ਬੱਚੇ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭਗ ਵਾਲੇ ਮਾਪੇ ਹੀ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 2013 ਵਿਚ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੱਖ ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਆਉਣ ਸਾਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਫਰੀਮਾਂਟ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਲਹਿਰ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਲ ਗਈ। 2018 ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਇੱਥੋਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਹਰਮਨਪੀਤ ਸਿੱਖ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਦੇ ਪੇਪਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇੱਥੋਂ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਪਾਸ ਕਰ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਵੱਜੀਆਂ ਦਾ ਗੇਤ੍ਰਾ ਵੱਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹਰਮਨ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਦੀ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਂ ਤੇ ਮੁਦਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਨ।

'ਵਲੈਰੋ' ਵਿਚ ਆਰਮੀ ਦਾ ਇਕ ਸੈਂਟਰ ਹੈ,

ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਮਾਨ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰਮਨਪੀਤ ਸਿੱਖ ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਰਪਾਨ ਦੀ ਅਨਮਤੀ ਕਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਉਪਰਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਹਰਮਨਪੀਤ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਸਮੇਤ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ

ਮੂਲ ਦੇ ਵਾਨੇ ਨਾਂ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰਮਨ ਤੇ ਉਸਦੀ ਦਸਤਾਰ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਗਿਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਗੈਜ਼ੂਏਸ਼ਨ ਦਿਵਸ ਤੇ ਸਾਰੇ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਆਏ ਤੇ ਹਰਮਨਪੀਤ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੇ ਭਰਾ ਵੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਲੋਕ ਅਚੰਭਿਤ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਕਰਕੇ, ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕੁਝ ਅਨੁਸਥਾਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਨ, ਕਈ ਲੋਕ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਅਸਲਾਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੱਖ ਜੀ' ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ 'ਗੁਣ' ਭਰੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ, ਨਿਤਨੇਮ, ਸਬਰ, ਅਣਖ, ਧਰਮ, ਕੌਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਭ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲੈ ਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰਮਨਪੀਤ ਦੇ ਹਸਤੁਖ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੁਚੱਮਤਾ ਨੂੰ 19ਵੀਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਗ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ ਤੇ ਪੂਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਸਿਰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਹਰਮਨਪੀਤ ਸਿੱਖ ਹੁਣ 59ਵੀਂ ਆਰਡੀਨੈਸ ਵਿਚ ਸਪੋਰਟਿਵ ਐਮ. ਓ. ਐਮ. ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਖ ਟੀਚਾ ਫੌਜ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁੰਬੰਤ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਰੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੈਂਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਹਰੀ ਢੰਡੀ ਦੇ ਇੱਤੀ। ਦਸ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਕਰਤੀ ਸਿਹਨਤ ਜੋ ਕਿ 'ਸਾਉਂਥ ਕੈਰੋਲੀਨਾ' ਵਿਚ ਹੋਈ, ਆਪਣੇ ਅਣਬੱਕ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਤਕਰੀਬਨ 56-57 ਨੌਜਵਾਨ ਹਰਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕਲੋਤਾ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੀ ਸੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਦਸਤਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਦਸ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਗੱਭਰੂ ਨੇ ਬੱਦੇ ਹੀ ਸਹਿਜ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ। ਟਰੇਨਿੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਨਿਭੇਂਦੇ। ਗੋਰੇ

ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਦਰ 5 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਸੀ। ਹਰ ਤਿੰਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪਰਵਾਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਿਵੇਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਇਕ ਚੌਥੀ ਜੀਵਨ ਵਜੋਂ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪੈਂਤ ਪਾਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਇਹੋ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਵੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਹਿਰਾਂ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਹਰਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਜੁਹਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਰਮਾਈਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰਨ ਲਈ ਨਿੱਜੀਕਰਨ, ਉਦਾਕਿਰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਬੀਤੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਗ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਮੀਗੀ ਗੁਰੀਬੀ ਵਿਚਲੇ ਪਾਂਚੋਂ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਵਾਧਾ

ਹਰਮਨਪੀਤ ਸਿੱਖ ਦਾ ਰੈਂਕ 'ਪਾਂਟੀ ਵੱਟ' ਸੈਕੰਡ ਕਲਾਸ' ਹੈ, ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰਮਨ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਾਰਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਭੋਲੀ 'ਸਾਹਿਬ' ਆਪੇ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਇਹ ਦਿਨ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਹਰਸਪੀਤ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਵੀ ਆਰਮੀ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ 'ਤਸੀਰ' ਬਹੁਤ ਮਿਠੀ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਸਮੁਖ ਚਿਹਰਾ ਤੇ ਮਾਝੇ ਦੀ ਮਿਠੀ ਬੋਲੀ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੱਖ 1992 ਵਿਚ ਚੱਲੀ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀ ਵਾਹ

ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਭੁਗਤੁਰੀ ਵਜਾਉਣਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ

ਲੋਕਤੰਤਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਤੋਂ ਅੈਨ ਉਲਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਸਭ ਲੋਕ ਇਕਮੱਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਈ ਸੰਕੇਚਵਾਦੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕਿਸੇ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਾਂਤਮਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਗਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋਤਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਗਰਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੱਕ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ?

ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਅਰਥ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਮਹਿਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੇਸ਼ਕ ਚੋਣਾਂ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਰੱਸ਼ ਮਾਨ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਵਾਦ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਪਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿੱਗਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪਰਥਣ ਦੇ ਸਮੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਸਰਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਗਰਿਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮੂਹਿਕ ਹੋਣੀ ਦੇ ਘਾੜੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

1928 ਵਿਚ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਖਰਤੇ ਵਿਚ ਸਰਬਾਈਆਪੀ ਬਾਲਗ ਮਤਦਾਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਕਾਫੀ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਅਨਪੁੱਤੂ ਤੇ ਗਰੀਬ ਹਨ, ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਖਰਤੇ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਸਰਬ ਪਾਰਟੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਖਰਤੇ ਵਿਚ ਸਾਡ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਅੰਸਤਨ ਭਾਰਤੀ ਵੋਟਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜ੍ਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕਤੰਤਰ ਮਹਿਜ਼ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਿਨੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿ-ਨੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਥਾਹਕੁਨ ਚਾਹਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਆਧਿਕੀ ਪਸੰਦ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਚੋਤਨਾਂ ਨੂੰ ਪੀਛਾ ਕਰਨ ਵੱਲ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਸੰਗੇਤ ਦਿੱਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਤਮ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਚੋਣ ਨਾਲ ਜਮਹੂਰੀ ਅਸਲਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। 1984 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮਿੱਲੀ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮੁੱਕਮਲ

ਨੀਗ ਚੰਡਕ

ਬਾਵੇਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਬਿਆਂ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੁਣਾਵੀ ਤੁੱਕਾ ਫਿੱਟ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਟਕੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸਗੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਤਮਾਸ਼ੀਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹਤੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸਾਸਨ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੌਂਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੋਟਾਂ ਕਿਸੇ ਆਗ ਦੇ ਹੱਕ ਪਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਹੋਰੂ ਹੈ ਜਿਹਾ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵੋਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲ ਅਸੀਮ ਤਾਕਤ ਦੇ ਸਾਧਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਅਨੁਧਾਤਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੇਹਦਗੀਆਂ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਤਾਂਡਵ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਪਾਗਲਪਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਸਥਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 2022 ਵਿਚ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਖਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਬਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੈ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਹੀਂਦੇ ਵਰਤੋਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਸੰਗੇਤ ਦਿੱਤਾ

ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਉਦੋਂ ਅਸਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਸਰਕਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੁਝ ਸੱਬਦ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਘੇਸਲ ਮਾਰ ਕੇ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਮਦੇਨਜ਼ਰ ਜੁਮਲਿਆਂ, ਵਾਅਦਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੇਕਾਸਥੀਅਰ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਹੈਮਲੈਟ' ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੋਲਿਨੀਅਸ ਹੈਮਲੈਟ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਹੈਮਲੈਟ ਇਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ 'ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ।' ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਅੱਗੋਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ 'ਮਾਇ ਫੇਅਰ ਲੇਡੀ' ਵਿਚ ਐਲਿਜਾ ਡਾਲਿਟਲ ਦੇ ਬੋਲ ਗੁਣਗਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ: 'ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਕ ਗਈ ਹਾਂ... ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੈਬੋਂ। ਕੀ ਇਸ ਹਮਦਰਦੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ?'

ਇਕ ਸੰਸਦੀ ਤੇ ਫੈਡਰਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ

ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੰਟਰੋਲ ਦੀ ਚਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਤਮਾਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬਦਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਲੰਮੇ ਚੌਂਡੇ ਵਾਅਦੇ, ਮੁਹਾਵਰੇ ਤੇ ਕਰੇ ਕਦਾਈਆਂ ਅਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਲਈ ਉਪਹਾਸ ਤੇ ਅਪਸਥਦਾਂ ਦਾ ਇਸਤਮਾਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਤੇ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਚੰਜੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਭਰਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਿਉਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਚੌਗੇ ਭਾਗੀਂ ਨਾਗਰਿਕ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦੁਰਾਓ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵਸੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 13 ਦਸੰਬਰ 1946 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਘੜਨੀ ਸਭਾ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਤਰੀ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ: 'ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਚਮਤਕਾਰੀ ਸੈਅ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਸਬਦਾਂ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਜਬੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਭਾਵ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।' ਨਿੱਗਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਸੱਦ ਪੁੱਛ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉੱਠ ਖੜੋਣਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ। ਦਸੰਬਰ 2019 ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਜ਼ਮਨ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਅਨਿਆਪੁਰਨ ਤੇ ਆਪਹੁਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਖਿਲਾਫ਼ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਰੋਹ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਆ ਕੇ ਡਟ ਗਏ ਤੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਡਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁੰਦਾ '

Cosmetic & Family Dentistry

UPPAL DENTAL CARE

50 % Discount for Cash Patients

INVISALIGN

Call for Details

Straighten Teeth
Without Wires

Charanjit S Uppal
D.D.S.

FREE TEETH WHITENING WITH PAID EXAM,
X-RAY & CLEANING.

YOUR INSURANCE USUALLY COVER THESE SERVICES

Laser Treatment
Lumineers/Veneers
Dentures & Partials
Root Canals
Bad Breath
Cosmetic Dentistry
Crowns & Bridges
Tooth Extraction
Gum Treatment

1191 W Tennyson Rd. # 4,
Hayward. (CA) 94544
510-786-1780

www.uppaldental.com

Strictly Maintained
Sterilization Standards
Most Insurance
Plans Accepted

1750 CLEAR LAKE AVE
Milpitas, CA 95035
408-942-4400

TASTE OF INDIA

specialist- Gurh Dee Barfee, Gurh Diyaan Jalebian

32 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੈਲੋਫੋਰਨੀਆ
ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਗਿੱਲਾ ਤੇ
ਵਾਧੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ

ਗੁੜ ਦੀ ਬਰਫੀ, ਫਿੱਕਾ ਕਲਾਕੰਦ
ਗੁੜ ਦੀਆਂ ਜਲੇਬੀਆਂ, ਇਮਰਤੀ

lunch buffet everyday
fresh jalebian every day

DEVINDER SINGH PABLA (OWNER)
510-791-1316

ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਲਈ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦਾ ਸਪੈਸ਼ਟ ਪ੍ਰਬੰਧ

5144 MOWRY AVE (ON FARWELL DR)
FREMONT, CA 94538

510-773-8810

Quick Lube & Smog

We rent
U-HAUL

OIL CHANGE & SMOG CHECK STATION

SUKHWINDER BHELLA

gogibhella@gmail.com

691 W. Tennyson Rd
Hayward, CA 94544

PH 510-757-6775
FAX 510-292-0330

PREET FABRICS & APPLIANCE

ਅਸੀਂ ਹੋਲਸੇਲ ਅਤੇ ਰੀਟੈਲ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਸੂਟ,
ਜਿਊਲਰੀ, ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਨ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਲਹਿੰਗੇ ਅਤੇ
ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਨਵੇਂ ਚੱਲੇ
ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਹਾਰ, ਜਾਗੇ, ਰੁਮਾਲ ਤੇ
ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

YOUR ONE-STOP CENTER BOTH FABRICS & APPLIANCES

APPLIANCES & LUGGAGE CROSS,
PARKER PENS, OSTER BLENDERS

Watches (Seiko, Citizen & Swistar)

Shavers & Trimmers

Cellular Phones

Onkar Singh Banwait

5156 Mowry Ave. Fremont. CA 94538

Tel- 510-797-7111

Moon Indian Cuisine

510-780-9233

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਧੈਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵੇਲੇ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਇਤਸ਼ਾਮ ਹੈ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

- * 100 ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਤੱਕ
- * ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੇਟਰਿੰਗ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਛੋਟ
- * ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜ਼ਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ

Fish Pakora

ਮੱਛੀ ਪਕੋਡੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਹਿਰ
ਲੱਭੂ, ਜਲੇਬੀ, ਬਰਫੀ, ਗੁਲਾਬ ਜਮੂਨ ਤੇ ਵਿਆਹ
ਸ਼ਾਸੀ ਮੌਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਅਾਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ
ਹਨ। ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Paul 510-978-7170

Over 30 Years Experience in Restaurant & Catering Business

ਮੂਨ ਇੰਡੀਆਨ ਕੁਝੀਨ (ਹੈਵਰਡ)

600 West Harder Rd. Hayward, CA 94544
Phone (510)780-9233 Fax (510) 780-9812

www.moonindiancuisine.net

New Introducing
Chaat Corner

Raja King of Sweets Now Presents

Come and Enjoy Mouth Watering Chaat All Day

ਹੁਣ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

- BHEL PAPDI CHAAT
- GOL GAPPE (PANI PURI)

• FALUDA KULFI

- KHASTA KACHORI

RAJA SWEETS & INDIAN CUISINE

31583 Alvarado Blvd. Union City, CA 94587

Phone : (510) 489-9100

DIXON

ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲੋ, ਆਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਫਾਈਨਾਂਸ ਦੀ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

THE WEST'S LEADING FULL-SERVICE TRUCK AND TRAILER DEALERSHIP

SALES & LEASING • PARTS & SERVICE • FINANCE & INSURANCE

HARJINDER SINGH BAL
NEW TRUCK SALES

Direct 707-640-7114 | Cell 510-613-3573
hsingh@tecequipment.com

TECEQUIPMENT.COM

8555 Pedrick Rd Dixon, CA 95620

ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਜੁਝਦੀ ਕਾਂਗਰਸ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਲਦੇ ਘਟਨਾਚਕੱਰ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਛੱਡੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਆਕਾਰ ਲੈ ਰਹੇ ਸਿਆਸੀ ਤੁਫਾਨ ਇਹੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹਿਰ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਜਤ੍ਥਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਛੱਡੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਲਾਹਾਲ ਅੰਦਰਨੀ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਾਈਕਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਆਂ ਖਾਸੀ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵਿਚ ਸੋਨੀਆ, ਰਾਹਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਡਕਾ ਗਾਂਧੀ ਵਾਡਰਾ ਸ਼ਮਲ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਟਰੰਪ ਕਾਰਡ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਿਆਲਾ ਭੁਗਤਣਾ ਹੀ ਪਵੇਂਗਾ। ਅਮਰਿੰਦਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਵਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਨਹਿਰ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁਬਾਦ ਨਹੀਂ। ਛੱਡੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਦਖਲ ਸੁਥੇ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਹਿ-ਪਾਠੀ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਹਿਰੁ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਲਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਉਸ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਾਲ ਤਾਅਲੁਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਇੱਤੜ-ਮਾਣ ਬਹੁਤ ਮਾਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਨੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਚਾਪਲਸੀ ਦਾ ਚਲਨ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੌਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਕਰਾਰ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਛਿਲਹਾਲ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਕੰਪਨੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੌਨੀਆ, ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਪਿੰਕਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਧੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਰਾਬਰਟ ਵਾਡਰਾ ਵੀ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਟਰੰਪ ਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਜਲੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਤਕਾਲ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦ ਰਾਂਗੀਵ ਗਾਂਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਡਰੀ ਰਹੇ ਟੀ। ਅੰਜੈਯਾ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਣ ਮੰਡਰੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ

ਊਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਸਲਕ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੀਰੇਂਦਰ ਪਾਟਿਲ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਅੰਜੇਥਾ ਕਾਂਡ ਨੇ ਆਂਧਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਢਾਅ ਲਾਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 1982 ਵਿਚ ਤੇਲਗੁ ਦੇਸਮ ਪਾਰਟੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਥੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨਾਲ

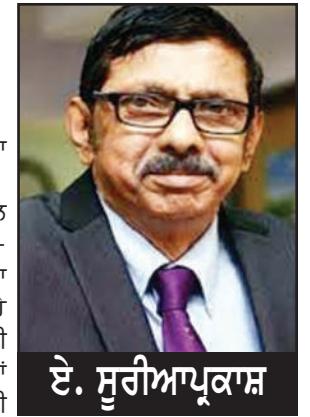
ਚੁਣ੍ਹ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਲਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਜਿਆਦਾਤਰ ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਤਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਚਾਰੇ ਸਥੇ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੀ ਫੈਸਲ

ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ
ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।
ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਲਾਹ-
ਮਸ਼ਵਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ
ਜਾਂਦਾ। ਅਜਿਹੇ
ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੱਚੀ
ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ
ਸਫਰ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ
ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਅੱਡੇ ਕਰ
ਲਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐੱਚਡੀ ਦੇਵਗੋੜਾ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੋਗੜੇ,
ਚੰਦਰਬਾਬੁ ਨਾਇਡੁ, ਵੀਪੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਾਜੀ ਤੋਂ
ਲੈ ਕੇ ਜਯੋਤਿਰਾਂਦੀਂਤਿਆ ਸਿੰਧੀਆ ਵਰਗੇ ਤਮਾਨ ਨਾ
ਸਾਮਲ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪਲਾਇਨ
ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤ੍ਰੇ ਅਸਰ ਕਾਰਨ ਵੇਂਟ ਦੀ ਚੋਟ
ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਨਹਿਰ ਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 42 ਤੋਂ 45 ਫ੍ਰੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰੀਬ 65 ਫ੍ਰੀਸਦੀ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਦੀ ਸੀ। ਸੰਨ 1957 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 47.98 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੋਂਤਿਆ ਪਿੱਛੋਂ 1984 'ਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 48.1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਟੁੱਟਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ।

ਸੰਨ 2000 ਤੋਂ 2010 ਵਿਚਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਵੋਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 25 ਤੋਂ 28 % ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਛਲਦਾ ਰਿਹਾ ਜੋ ਪਿਛੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 19.7 ਫੀਸਦੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਟਿਕ ਗਿਆ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਜੋਂ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਇਲਟ ਵਰਗੇ ਜਨ-ਆਧਾਰ ਵਾਲੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਸਮਾਹਿਕ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ।

ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਵੇਟਰਾਂ ਨੂੰ
ਲੁਭਾਉਣ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਾਇਆਕਲਪ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ
ਜਾਦਈ ਤੁਰਲੁ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਹੈ।

એ. સુરીઆપ્યકાસ્

ਜਤਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਵੀਰੇਂਦਰ ਪਾਟਿਲ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਕਸ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਿੰਗਾਯਤ ਸਮੁਦਾਇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਜਨ-ਆਧਾਰ ਬਿਸਕ ਗਿਆ। ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਉਹ ਅੱਜ ਤਕ ਉਸ ਸਿਆਸੀ ਝਟਕੇ ਤੋਂ ਉੱਭਰ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਂਧਰ ਤੇ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਮੀਦ ਮੁਤਾਬਕ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਸ ਦੁਰਗਤੀ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਨਹਿੰਹੁੰਕਾਲ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰੋਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ, ਸੰਸਦੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਸੀ।

ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਦੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫੈਸਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਮਹਿਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ, ਬੇਤੀ ਨੀਤੀ ਜਨਨ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਵਰਗ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਸਲਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਢੁੱਧੇ ਮੰਬਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ। ਉਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਖੁੱਲਪਣ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਰਮੀਮ ਬਾਰੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ 70 ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਤੇ ਤਰਮੀਮ ਆਕਾਰ ਲੈ ਸਕੀ। ਇਹ ਸਭ ਅਤੀਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਘੀ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਣ ਲੱਗੇ। ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕ ਤਜਰਬੇ ਵਾਲੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹੀ

ਅੰਫ਼ਰਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਂ ਨੇ ਬਦਲੇ ਸਮੀਕਰਨ

ਭਾਰਤ ਲਈ ਨਿਰਾਸਾ ਭਰੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ
ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਏਸੀਆ
ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਮੀਕਰਨਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਰਾਨ ਤੇ ਰਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ
ਦੇ ਰਿਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ ਪਰ
ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਜ਼ਗ੍ਹਾ ਚੀਨ ਤੇ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਾਰ ਦੱਸਣ
ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਚੱਲ੍ਹ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਚੀਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਚੀਨ

ਸਿਨਜ਼ਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅੱਜ ਵੀ ਭਾਰੀ ਸਿਰਦਾਰਦੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸਟ ਤੇ ਅੱਖੜ ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਸਾਧ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਸਿਨਜ਼ਾਂਗ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਇਸਲਾਮੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪਾਲਤੂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੱਸਤ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਧਾਰ ਮੁਸਲਿਮ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਤ ਚ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿਨਜ਼ਾਂਗ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ 'ਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਜੰਜਾਲ ਸਾਬਿਤ ਹੋਣ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌਵੀਅਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਅਮੀਰੀਕਾ ਉਲੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਫਿਲਹਾਲ ਤਾਂ ਚੀਨ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਖਣਿਸ ਭੰਡਾਰਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਉਪਨਿਵੇਸ਼ਵਾਦੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬੈਲਟ ਐਂਡ ਰੋਡ ਦੇ ਨਵੇਂ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਉਸ ਕੱਟਲਧੰਥੀ ਰੂਪ ਤੋਂ ਇਕਦਮ ਅਣਜਾਣ ਹੈ, ਜੋ ਚੀਨ ਅੰਦਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਭਿੰਕਰ ਖਤਰਾ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਆਗੂ ਇਹ ਭੁਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ 1949 'ਚ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ ਈਸਟ-ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ (ਚੀਨੀ ਨਾਂ ਸਿਨੀਆਂਗ) 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ 72 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਗ ਦਿਸ ਨੂੰ ਹਜਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ

ਦੱਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹੁਣੇ ਤੇ
ਮੰਨਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨੀ
ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਲਾਮੀ ਜ਼ਹਾਦ ਛੇਡੀ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ
'ਚ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਫੜੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਰਸ ਤੇ ਈਰਾਨ ਸਾਹਮਣੇ
ਵੱਡੀ ਚਿੱਤਾ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਕੱਟੋਂ
ਤੇ ਹਿੱਸਕ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੌਜੂਦਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਮੀਕਰਨ ਗੜਬੜਾਓਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ
ਗਿਆ ਹੈ। ਆਲਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਈਰਾਨ ਤੇ ਰਸ ਦੀ ਬਗਲ
'ਚ ਵਸੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਚੀਨ ਦੀ ਦਾਦਿੰਗਰੀ ਵਾਲੀ
ਮੌਜੂਦਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੀ
ਹੈ। ਰਸ ਤਾਂ ਚੀਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਸਵਾਦ ਕਈ ਵਾਰ ਚੱਲ
ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਹੈ ਅਮੀਰਿਕਾ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ
ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਦੀ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਮੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜਿਆਂ ਦੀ

ਵਿਜੈ ਕੁਂਤੀ

ਅਮੀਰ ਯੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਕਿਉਂ?

ਪੰਜਾਬ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕ ਸਾਡੇ ਸਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਬੋਹੜ ਆਦਰ-ਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਸਥਿਤੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੀ ਦੇ ਛਾਇਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੇ ਲਾਚਾਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਤ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤ ਦੀ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀ ਹੁਣ ਬੀਤੇ ਦੀ ਗਥਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਇੰਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਬਿਮਾਰ ਮਾਂ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਲਯੂਗੀ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਤੜ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਰ ਕਿਸੇ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਝਲਕ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਰੱਗਟੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਜੋਕੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਸੁੱਗ ਦੀ ਢੇਣ ਹਨ। ਪੰਜ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਮਹਿਮਾਨ-ਨਿਵਾਜੀ ਲਈ ਮਸਹਰ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਪਰਦੇਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਫ਼ਕਾ ਕੇ 'ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ' ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਰਹਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਲੰਗਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਕਸਰ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਥ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੁਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਤਹਿਜੀਬ ਨੂੰ ਤਿਲਾਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਬੋਹੜ ਸਵਾਰਥੀ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਮਾਇਆਜਲ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਕਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਦਾ 'ਸੰਧਿਆ ਵੇਲਾ' ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵੇਗਾ।

ਅਪਣੋਂ-ਅਪ ਨੂੰ ਲਾਚਾਰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਂਦੇ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਡੀਰਾ-ਵਿਹਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਕੀ ਗੁਜ਼ਰੇਗੀ। ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਕਲੀ ਬਚੋਂ ਵੀ ਬਿਰਧ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਨੈਸ਼ਕੇ ਵੱਲੋਂ 1 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਦਿਵਸ ਐਲਾਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਿਵਸ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਖ-ਵਾਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਰੱਖੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖੂਦ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦਰਸਾਇਆ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖੋਂ ਹੋਏ ਕੱਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਮੰਚ 'ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿੱਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕੀਤੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ

ਇਸ ਦੌਰ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨੇ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵੀ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੋਰੋਨਾ ਰੋਕ ਟੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਟੀਕੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਗ੍ਰਾਹੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਟੀਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਹੋ ਸਕੇ। ਮੌਕੇ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਅੱਤਵਾਦ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਅੱਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਹਨ ਕਿ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਉਮੀਦ ਮੁਤਾਬਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਿਆ।

ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਵਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਦਿਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਸਥਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਅਰ

ਮਜ਼ਾਲ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਪਰ ਅੱਜ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਐਲਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਹੀ ਭਾਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਗਏ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ-ਲਜ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਮਕਾਨ 'ਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛ ਦੀ ਚਿਤਾ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿੱਤੀ।

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਬੋਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਠੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਬੇਤੋਂ ਤੰਗ ਹੋਏ ਛੱਡ ਆਏ। ਅੱਜ ਕਿਹੜੇ ਮੁੰਹ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆਏ ਹੋ?' ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਉਰ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਚਿਤਾ ਨੂੰ ਲਾਂਘ ਲਾ ਦੇਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰੁਣਾਂਮਈ ਦਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਉਥੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਹੰਦੀਆਂ ਮਿਤਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲਾਹੌਰਤ ਸੀ। ਬੀਤੇ ਵੱਡੇ ਲਾਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਜਦ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਂ ਦੀ ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਉਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਏ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਬਦਖੋਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਰਧ ਆਸਰਮ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ-ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਐਲਾਦ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਾਹੀਬ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਬਿਰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਅਕਸਰ ਇਹ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਫਾਈਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਬੀਤੀ ਦੁਰ-ਦਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਬੀਤੀ ਦੁਰ-ਦਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਹੋ ਦੀ ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਤਾ ਸਮਾਜ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਸੱਭਿਅਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਐਲਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਲੈਣਿਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਾਲੋਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਬੀਤੀ ਦੁਰ-ਦਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਹੋ ਦੀ ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਤਾ ਸਮਾਜ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਸੱਭਿਅਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮੁਤਾਬਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਇਸ ਆਸ ਵਿਚ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਲਾਦ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੇਗੀ, ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਧਾਰੇ ਬੰਚਿਆਂ ਨੇ ਨਾਂ ਕਰ ਦਿੱਦੇ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਪੁੱਤ ਆਪਣੇ ਪਿਛ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾ

ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਜੋ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦ ਵੀ ਬਣੇ

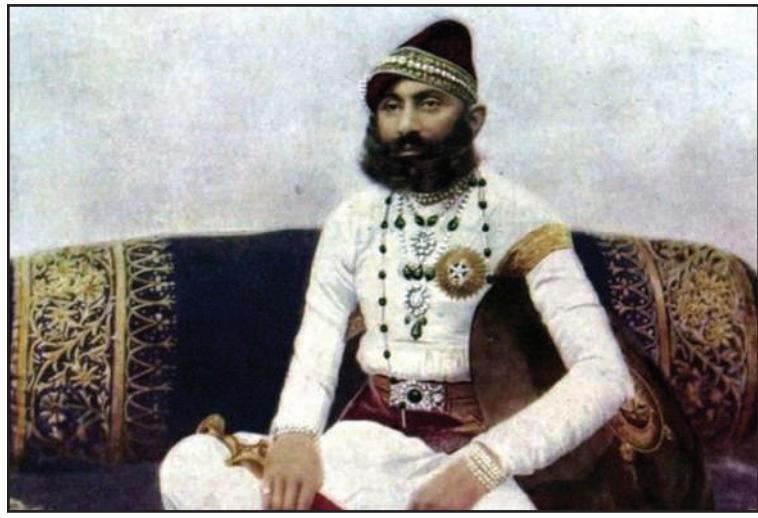
ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਜਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜਾ-ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀ-ਘੋੜੇ, ਨਾਚੀਆਂ ਤੇ ਰਾਜਮਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਤੈਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਵਾਕਈ ਅਜਿਹੇ ਸਨ? ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮਨੁ ਪਿੱਲੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਮਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਪਰੂ ਵੇਖੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਪਤਾ ਚਲਣਗੀਆਂ।

ਤੁਸੀਂ ਪਾਇਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਇਗਾਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ

100 ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਜਿਮੀਦਾਰਾਂ ਬਰਾਬਰ ਖੜਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਘੱਟੀ ਬਲਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਰਨੂੰ ਵਰਗੇ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਜਵਾਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਜੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਈ ਸੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਤੌਰ ਜਗੀਰਦਾਰ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਵਾਲੇ ਅਕਸ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਛੱਟ ਗਈਆਂ ਉਥੇ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੈਸਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਹਾਥੀ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗ ਵੀ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਬੱਦੇਂਦਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ 55 ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ 5 ਡਾਲਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕੀਤੀ, ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਰਕਮ 1,000 ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ, ਜੋ ਕਿ ਅਜੋਕਾ ਕੇਰਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਛਾਂਚੇ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਮਾਡਲ ਰਾਜ" ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਾਲ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ

ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ "ਦੇਸੀ" ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘੋਰ ਪਤਨਸ਼ੀਲ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਰਾਜ-ਕਾਜ ਤੋਂ ਵਾਂਗ ਸੈਕਸ ਅਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਦਾ ਸੀ।

ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਗੋਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ "ਦੈਤ ਵਰਗੇ, ਮੌਟੇ, ਦਿਖਣ ਵਿੱਚ ਘਿੱਣੇਂ" ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਵਾਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਹਾਰ-ਕੰਡਲ ਧਾਰੀ" ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜੇ ਗੋਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਔਰਤਾਂ ਵਰਗੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ "ਬੇਵਕੁਫ਼" ਹਨ।

ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਇਹੀ ਪਛਾਣ ਕਈ ਦੁਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਦਿਹਾਂਕਿਆਂ ਤੱਕ ਬਣੀ ਰਹੀ। 1947 ਵਿੱਚ, ਲਾਈਫ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤਾਂ ਅੰਕਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕੋਲ ਅੰਸਤ "11 ਉਪਾਧੀਆਂ, 3 ਵਰਦੀਆਂ, 5.8 ਪਤਨੀਆਂ, 12.6 ਬਚੇ, 5 ਮਹਿਲ, 9.2 ਹਾਥੀ ਅਤੇ 3.4 ਰੋਲਸ ਰਾਇਸ ਕਾਰਾਂ ਹਨ।" ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮਜ਼ੋਦਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਭਰਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਇੱਕੋ-ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕੁੱਲ 562 "ਰਾਜਾਂ" ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਾਰਕਤਾ ਲਗਭਗ ਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ।

ਕਈ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ

ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੀ "ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਮੁਰਖਾਂ"

ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢਲੀ ਚਰਚਾ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਰਾਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹਰਮ, ਚਮਕਦਾਰ ਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ ਸਕੈਂਡਲ ਹੀ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ? ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਬਿਹਤਰ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਡਾਦਾਰ ਸਿਖਿਅਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਰਾਰਤੀ ਬੰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੇ ਉਹ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਤੁਥ-ਕਿਸ਼ਤ "ਸੱਭਿਅਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ" ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰਤਾ ਰਿਸ਼ਤੇ

ਦਰਸ਼ਾਲ, ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਅਤੇ ਪਾਗਲਪਣ ਵੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ: ਇਹ ਮਹਾਰਾਜੇ ਭਾਵੇਂ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਬੰਸ੍ਤੁ" ਸਨ, ਪਰ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਾਂਤ ਭਾਗੀਦਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸੁਆਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਬੱਦੇਂਦਾ ਰਿਆਸਤ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਹਿਤ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸੀ। ਉਥੇ 'ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਦਵਾਈ' ਵਰਗੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਂਤੀਕਾਰੀ

ਰਾਜਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਂਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਸੀ) ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਅਜੀਬ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਆਜਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਇਆਦਾਤਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਇਕਾਂ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਵੱਡੇ ਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਸਲਵਾਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਮੁਲਵਾਸੀ" ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪਰ 1930 ਅਤੇ 1940 ਦੇ ਦਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਦਲ ਗਈਆਂ।

ਕਈ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੁੰਜਿਚ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਉਥੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਨਮਾਈਦਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਚੁਕਿਆ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਪਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਈ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਸਾਲ ਵਿਹਾਸਤ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਈ ਅਤੇ ਦਮਕਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵੀ ਹੋਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਇਹੀ ਸਬਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜਿਆਦਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਬਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਚ ਹੈ।

ਰਾਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੁਰਦਰਸ਼ੀ, ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸਤਿਵਾਨ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਵੀ ਸਨ। ਨਰਤਕੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਿੱਛੇ, ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਣਸੁਣਾਈ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਹਾਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਯਕੇ ਪੈਟ੍ਰੋਲ ਦੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚਾਰੇ ਪੂੰਜ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲੱਗੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਣਾ। ਇੱਥੇ ਲੋਕ ਪੈਟ੍ਰੋਲ ਦੀ ਘਟ ਦੇ ਭਰੀ ਰੀਟ ਕੀ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ 5 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਿਲਾ ਚਿਹਰੇ

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਮੱਧਰਤੀ ਫੈਡਰਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਸਟਿਨ ਟਰੱडੋ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਕੇ ਉੱਭਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਮਤ ਤੋਂ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਮੁੜ ਖੰਢ ਗਈ। ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਸਟਿਨ ਟਰੱଡੋ ਦੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਐਰੂਨ ਟੂਲ ਦੀ ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੀ। ਜਸਟਿਨ ਟਰੱਡੋ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਬੁਹੁਮਤ ਤੋਂ ਦੁਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਾਂਗ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਐਨਡੀਪੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਆ ਪਵੇਗਾ।

ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 170 ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਪਰ ਲਿਬਰਲ ਨੂੰ 158 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 119 ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜਗਮੀਤ ਦੀ ਐਨਡੀਪੀ ਹਿੱਸੇ 25 ਅਤੇ ਬਲੋਕ ਕਿਊਬੈਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 34 ਸੀਟਾਂ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ। ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੱਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਾਸਾ ਦਬਦਬਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ ਹਨ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਥੋਂ ਮੁੱਖ ਮਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਐਮਪੀ ਦਾ ਸਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੋਨੀਆ ਸਿੱਧੂ
ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜ ਬਰੈਪਟਨ ਸਾਊਬਿਊਂਡ ਤੋਂ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੋਨੀਆ

ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਗਰੈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 18 ਸਾਲ ਇੱਕ ਸਿਹਤ ਵਲੰਟੀਅਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੰਸਿਆਵਾਂ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਸੋਨੀਆ ਬੈਪਟਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੇ ਦੋ ਜੋੜੀਆਂ ਧੀਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨੌਜਵਾਨ ਰੁਬੀ ਸਹੋਤਾ
ਬਰੈਪਟਨ ਨੌਜਵਾਨ ਰੁਬੀ ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰੁਬੀ ਸਹੋਤਾ ਬੈਪਟਨ ਨੌਜਵਾਨ ਰੁਬੀ ਸਹੋਤਾ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਐਮਪੀ ਹਨ। ਰੁਬੀ ਦਾ ਜਨਮ ਟੋਰਨਟੋ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਬੈਪਟਨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਸਨ। ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਈ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਰੁਬੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਪੀਸ ਸਟਡੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੀਏਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਛੇ ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਹਨ।

ਕਮਲ ਖਹਿਰਾ
ਬਰੈਪਟਨ ਵੈਸਟ ਤੋਂ ਕਮਲ ਖਹਿਰਾ ਨੇ 12000 ਤੋਂ ਵੱਧ

ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਗੂ ਅਨੀਤਾ ਆਨੰਦ ਉਕਵਿਲੇ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਮੁਤਾਬਕ ਅਨੀਤਾ ਆਨੰਦ ਇਸ ਵੇਲੇ ਯਾਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਟੋਰਨਟੋ ਵਿੱਚ ਲਾਅ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਅਨੀਤਾ ਆਨੰਦ

ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਹਨ।

ਅਨੀਤਾ ਆਨੰਦ ਦਾ ਜਨਮ ਨੋਵਾ ਸਕੋਟੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਤੇ 1985 ਵਿੱਚ ਉਹ ਓਟਾਰੀਓ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਓਟਾਰੀਓ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਚਾਰਲਜ਼ ਸੌਸਾ ਨੇ ਅਨੀਤਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਬਰਦਿਸ਼ ਚੱਗਰ

ਬਰਦਿਸ਼ ਚੱਗਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਵਾਟਰਲੂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਰਦਿਸ਼ ਚਗਰ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਕਮਨੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਸਦਨ ਦੀ ਆਗੂ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਗੁਰਮਿਤਰ ਸਿੰਘ ਗੌਂਗੀ ਦੀ ਧੀ ਬਰਦਿਸ਼ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਮਾਲ ਬਿਜ਼ਨਸ ਤੇ ਟੁਰਿਜ਼ਮ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 6 ਅਪ੍ਰੈਲ 1980 ਨੂੰ ਜਨਮੀ ਬਰਦਿਸ਼, ਟਰੱਡੋ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਦਨ ਦੀ ਆਗੂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਔਰਤ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹਨ।

ਕਿੱਥੋਂ ਸੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹਵਾਲਾ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ

ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਕਰੰਸੀ ਐਕਸਚੇਨਜ਼ ਦੀ, ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਾਰਮ ਭਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਫੀਸ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਬਸ ਇੱਕ ਕਰੰਸੀ ਭੇਜਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੁਜਾ ਜਿਸ ਕੋਲ ਇਹ ਕਰੰਸੀ ਆਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੁਰਮਾਨਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੇ ਵਿਚੋਲੀਏ। ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਰਵਾਇਤੀ ਬੈਕਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੌਖਿਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਚ ਸਮਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਫਾਇਦਿਆਂ ਕਾਰਨ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਡਾਲਰ ਜਾਂ ਰੂਪਏ ਇੱਧਰ ਤੋਂ ਉੱਧਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕੌਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੂਪਏ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਚੋਲੀਏ ਸਾਇਟ ਹੀ ਕਿਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚੋਲੀਏ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਹਵਾਲੇ ਰਾਹੀਂ ਰੂਪਈਆ ਕਿੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਿੱਥੋਂ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਟਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੂਕਾਵਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਮਨੀ ਲੌਂਡਰਿਗ, ਨਸੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵਾਏ ਉੱਤੇ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੈਡ੍ਰਿਡ ਦੇ ਪੋਂਟਿਫਿਸਿਆ ਕੋਮਿਲ ਯਾਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅੱਲਬਰਟੋ ਪ੍ਰੀਗੋ ਮੌਰੋਨੇ ਨੇ ਬੀਬੀਸੀ ਮੁੰਡੋ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਕਾ, "ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਵਾਲਾ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁਤਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਗਲਤ ਮਕਸਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।" ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਫਾਰਸ ਦੀ ਖਾੜੀ, ਪੂਰਬੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ, ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹਵਾਲਾ ਨੂੰ ਇੱਝ ਸਮਝੋ

ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਅਤੇ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰੋ ਬੈਕਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਸਮਾਂਤਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਲੀਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਕੀਤੀ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਵਿਚੋਲੀਏ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਲਰ 'ਚ ਰਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਾਸਵਰਡ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਭੇਜਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਯਾਨੀ ਇਹ ਪਾਸਵਰਡ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਇਸ ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਬੱਦੋਰ ਕਮੀਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਕੋਲ

ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬੰਗਾਲੀ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਕੀਤਾ ਖਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ

ਗੱਲ 20 ਅਗਸਤ, 1971 ਦੀ ਹੈ। ਕਰਾਚੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦੀਪੁਰ
ਹਵਾਈ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਨੌਜਵਾਨ
ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪਾਇਲਟ ਅਫਸਰ ਰਸੀਦ ਮਿਨਹਾਸ ਆਪਣੀ
ਦੂਜੀ ਉਡਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਟੀ-33 ਟਰੇਨਰ ਨੂੰ ਟੇਕ ਆਫ਼
ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਟੇਕ ਆਫ਼ ਪ੍ਰਾਈਟ
'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਫਲਾਈਟ ਸੇਫਟੀ
ਅਫਸਰ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਮਤਿਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਹੱਥ
ਦੇ ਕੇ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਚਲਾਉਣਾ ਸਿੱਖ
ਰਹੇ ਪਾਇਲਟਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਕਸਰ ਕੀਤੀ
ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਿਨਹਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਮਤਿਉਰ
ਰਹਿਮਾਨ ਦੇ ਇਰਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਨ। ਮਤਿਉਰ ਬੰਗਾਲੀ
ਅਫਸਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਢਕਾ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੈਨਾ
ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ
ਮਿੱਤਰ ਸਦਰੂਦੀਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ
ਬੱਚਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ਸ਼ਨ ਨੂੰ
ਇਸ ਦੀ ਭਿਣਕ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਯੁੱਧ
ਦੇ ਬੱਦਲ ਮੰਡਰਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਜੇ ਬੰਗਾਲੀ
ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮਤਿਉਰ ਨੂੰ ਵੀ ਗਰਾਊਂਡ ਡਿਊਟੀ ਦਿੰਦੇ
ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਫਲਾਈਟ ਸੇਫਟੀ ਅਫਸਰ ਬਣਾ
ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪਾਕਿਤਸਾਨ ਦੇ ਵਾਯੂ ਸੈਨਾ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ
 ਕੈਸਰ ਤੁਫ਼ੈਲ ਆਪਣੇ ਲੇਖ 'ਬਲੂਬਰਡ 166 ਇਜ਼਼
 ਹਾਈਜ਼ੈਕਡ' ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- 'ਕਰਾਚੀ ਵਿੱਚ ਤਾਏਨਤ
 ਬੰਗਾਲੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ
 ਪਾਕਿਤਸਾਨੀ ਇੰਟੈਲੈਜੈਂਸ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ।
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਬੇਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ
 ਏਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕਦੇ
 ਇਕਠੋ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੇ। ਪਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਸਹਿਮਤੀ
 ਬਣੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਵਾਯੂ ਸੈਨਾ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ
 ਹਾਈਜ਼ੈਕ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਲੈ ਜਾਣਗੇ।

ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਐਂਡ-86 ਸੇਬਰ
ਜਹਾਜ਼ ਹਾਈਜੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣੀ, ਪਰ ਫਿਰ
ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬੇਸ ਦੇ ਟਾਰਮੈਕ 'ਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਅਫਸਰ ਦੀ
ਮੌਜੂਦਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਦੇਵੇਗਾ।
ਦੂਜੇ ਸੈਟ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਜਮੀਨੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ
ਬਿਨਾਂ ਹਾਈਜੈਕ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਉਦੋਂ
ਇਹ ਤੈਂਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੋਲੇ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ
ਟੀ-33 ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਈਜੈਕ ਕਰਨਾ ਕਿਧਰੇ ਜਮਿਆਦਾ
ਆਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।¹ ਮਤਿਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ
ਰਸੀਦ ਮਿਨਹਾਸ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਰੋਕਿਆ। ਉਸ ਵਿਠਿ ਰਸੀਦ
ਮਿਨਹਾਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕਵਾਡਰਨ ਕਰੁੰਹ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ
ਨਾਸੂਤਾ ਗਰਮ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਡਾਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ
ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕਲੋ ਉਡਣ ਲਈ ਕਰਾਚੀ ਦੇ
ਆਸਪਾਸ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਸੀ। ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਮੌਸਮ
ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਿਨਹਾਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ
ਉਹ ਉਡਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ। ਕੈਸਰ ਤੁਫ਼ੈਲ ਲਿਖਦੇ
ਹਨ, “ਰਸੀਦ ਮਿਨਹਾਸ ਆਪਣਾ ਨਾਸੂਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ
ਛੱਡ ਕੇ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਹਸਨ ਅਖ਼ਤਰ ਤੋਂ ਉਡਾਣ
ਦੀ ਬਰੀਦ ਲੈਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਲਾਈਂਗ ਸੂਟ
ਪਾਇਆ।”² “ਫਟਾ-ਫਟ ਦੋ ਗਲਾਬ ਜਾਮਣਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਅੱਤੇ

ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਦੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਘੁੱਟੋ ਪਿੰਡੇ। ਠੀਕ ਸਾਡੇ 11 ਵਜੇ
 ਟੀ-33 ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਕਾਲ ਸਾਈਨ ਬਲਬਰਡ 166 ਨਾਲ
 ਮੁੱਖ ਟਾਰਮੈਕ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ। ”ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਤਿਉਰ
 ਰਹਿਮਾਨ ਅਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਅਧੋਲੇ ਕੇਂਡਿਟ ਕਾਰ ਨਾਲ ਮੇਨ
 ਜਹਾਜ਼ ਪੱਟੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਟਰੈਕ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ
 ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮਤਿਉਰ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ
 ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮਿਨਹਾਸ ਸਮਝੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮਤਿਉਰ ਕੋਈ
 ਜੁਰੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ’

ਏਅਰ ਟਰੈਫਿਕ ਕੰਟਰੋਲ ਨੰ

ਜਹਾਜ਼ ਹਾਈਜੈਕਿੰਗ ਦੀ ਸਚਨਾ

ਰਸੀਦ ਮਿਨਹਾਸ ਨੂੰ ਰੁਕਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਰੁਕਿਆ ਮਤਿ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਈ

ਕਨੋਪੀ ਜ਼ਰੀਏ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕਾਕਪਿਟ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਝ ਦਿਖਾਇਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਾਕਪਿਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮਿਨਹਾਸ ਕੁਝ ਸਮਝ ਪਾਉਂਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਰਣਨੀ 'ਤੇ ਇੱਤੋਂ ਲੱਗਿਆ।

ਕੈਸਰ ਤੁਫੈਲੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, 'ਮਿਨਹਾਸ ਸਿਰਫ਼ ਇਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 11 ਵੱਜ ਕੇ 28 ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਏਅਰ ਟਰੈਫਿਕ ਕੰਟਰੋਲ ਨੂੰ ਸਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਈਜੀਕ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਨਹਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟਿਕਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਸਤੋਲ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਿਨਹਾਸ ਖੁਤਰਾ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਇੱਛਣ ਆਫ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।' ਉਸ ਸਮੇਂ ਏਟੋਸੀ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਇੱਕ ਬੰਗਾਲੀ ਅਫਸਰ ਕੈਪਟਨ ਫਰੀਦਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਾਊਂਡੀ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਈਨਿਕ 'ਦਿ ਡੇਲੀ ਸਟਾਰ' ਦੇ 6 ਜੁਲਾਈ 2006 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ, "ਮੈਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਪਾਇਲਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।" "ਮੈਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਤਿਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਭਾਰਤ ਡਿਫੈਕਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਪੈਰਾਸ਼ੂਟ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੈਲਮਟ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਡਲ ਹੋਇਆ ਏਟੋਸੀ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ

ਦੂਜੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਜਗਜ਼ ਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦਾ ਅਲਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਫ਼ਤਾ-ਤਫ਼ਤਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੇਵਰ ਜੈਟਸ ਨੂੰ ਟੀ-33 ਨੂੰ ਇਟਰਸਪੈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। "ਰਸੀਦ ਮਿਨਹਾਸ ਹੋਏ 'ਕਾਕਪਿਟ ਵਿੱਚ ਫਰੀਜ਼'

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਾਇਲਟ ਅੰਡੇ 'ਸਿਤਾਰ-ਏ-ਜੁਰਰਦ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਸੱਜਾਦ ਹੈਦਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕਥਾ 'ਫਲਾਇਟ ਆਫ਼ ਦਿ ਫਾਲਕਨ' ਵਿੱਚ ਮਿਡਿਊਰ ਰਹਿਸ਼ ਦਾ ਸਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ, "ਮਤਿ ਨੇ 1965-66 ਦੌਰਾਨ ਮੇਰੇ ਅੰਡਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਸੀਦ ਨੇ ਹਾਈਜੈਕ ਰੋਕਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤੁਂ ਮੇਨ ਫਿਲਿਲ ਸਵਿੱਚ ਨੂੰ ਸਟ ਆਫ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਫਰੰਟ

ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਹਾਜ਼

ਡਿੱਗਣ ਦੀ ਖੁਬ਼ਰ

ਬੇੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਐੱਡ-88 ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜੋਤੇ ਨੂੰ ਟੀ-33 ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਅਬਦੁਲ ਵਹਾਬ ਅਤੇ ਫਲਾਈਟ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਖਾਲਿਦ ਮਹਿਮਾਨ ਉਡਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਬਦੁਲ ਵਹਾਬ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, 'ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਗਤਬਤ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਨਾਫਿਊਜ਼ਨ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਗਾਰਡ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਕਲੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਭਿਜਾਵਿਆ ਕਿ ਐੱਡ-86 ਜਹਾਜ਼ ਟੀ-33 ਦੇ ਠੀਕ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।' ''ਅਸੀਂ ਰੇਡੀਓ ਕਾਲ ਜੁੜੀਏ ਮਿਨਹਾਸ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣੇ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਇਜ਼ਜ਼ਕਟ ਕਰੋ, ਪਰ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।' ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹਾਈਜ਼ੈਕ ਕੀਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਿਆ। ਸਥਿਤੀ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਫ਼ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਹੰਸ਼ਹਦਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸੁਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸਵਾਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਹਤ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਸਰਰ ਤੋਂ 64 ਨੌਟਿਕਲ ਮਾਈਲ ਦੁਰ ਇੱਕ ਟੋਭੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਧੱਸੇ ਹੋਏ ਟੀ-33 ਦੀ ਪੁਛ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਗਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨੰਬਰ 56-1622 ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੁਰਘਟਨਾ ਦਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਮਾਂ 11 ਵੱਚ ਕੇ 43 ਮਿੰਟ ਦੌਸ਼ਿਆ ਗਿਆ।

ਕੰਟਰੋਲ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼

ਰਹਿਮਾਨ ਦੀ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ
 ਯੋਜਨਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਭਾਰਤੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ 32 ਮੀਲ
 ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਟਾ ਨਾਮਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਟੀ-33 ਜਹਾਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ
 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੌਜ਼ਦ ਪ੍ਰਤੱਖ
 ਦਰਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਡਾਵਾਂਡੇਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ
 ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ
 ਉਸ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ
 ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਏਅਰ
 ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ
 ਕਿ 'ਫਲਾਈਟ ਦੌਰਾਨ ਕਨੋਪੀ ਨੂੰ ਲੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
 ਸੀ। ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਹਵਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤਾਂ
 ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਰਹੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਗਲਤ ਢੰਗ
 ਨਾਲ ਉੱਡਣਾ ਸਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਡ ਗਈ।

ਉਸ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਹਿਟ
ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਨੱਕ ਦੇ ਭਰਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ
ਡਿੱਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਹੀ ਮਤਿਉਰ
ਰਹਿਮਾਨ ਕਾਕਪਿਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉੱਡ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਸੇਫਟੀ ਬੈਲਟ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ
ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਨੂੰ
ਮਤਿਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਕੋਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਖਿੱਡੌਣਾ
ਪਿਸਤੋਲ ਮਿਲੀ।

ਇਹ ਲਾਸ ਦੁਰਘਟਨਾ ਸਬਾਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੱਗੀ
ਤੇ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਰਸੀਦ ਮਿਨਹਾਸ ਦੀ ਲਾਸ ਦੁਰਘਟਨਾ
ਜਹਾਂ ਦੇ ਮਲਬੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ।

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੇਲਕ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਚਿਤੀਆਂ

ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਧ ਗਈ ਹੈ।

ਅਤੇ ਮੁੜ 26 ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ

ਪ੍ਰੋ. ਰਾਮਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

ਖਿੱਤੇ ਮਾਲਵੇ ਤਕ, ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਤਕ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੇਰ
ਬਾਅਦ ਕੇਵਲ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਤਕ
ਸੀਮਤ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ
ਤਕ ਸੀਮਤ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅੰਦੇਰਲਾਨ ਜਦੋਂ ਹੀ
ਹਰਿਆਣਾ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਬਰਗਾਂ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਾ

ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਦੋਲਨ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਕਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਆਖਿਆ। ਇੰਜ ਹੀ ਕਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਦੋਲਨ ਵੀ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਦਲਾਲਾਂ, ਵਿਚੋਲੀਆਂ ਦੇ ਲਕਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦੋਲਨਜੀਵੀਆਂ ਦਾ

ਬਰਫ ਲੱਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਟਹਿਕਦੀ ਜ਼ਿਦਗੀ

ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮਨਿਤੋਬਾ ਵਿਚ ਹਡਸਨ ਖਾੜੀ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਸਥਿਤ ਚਰਚਿਲ ਦੀ। ਇਸਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪੋਲਰ ਬੀਅਰ (ਧੂਰਵੀ ਰਿਛ) ਗਜ਼ਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 2006 ਵਿਚ ਚਰਚਿਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕੇਵਲ 923 ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਟ੍ਰੈਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਉਡਾਣਾ। ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਸ ਬਾਕੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸੜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਰਚਿਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਇਕੋਸਿਸਟਮ ਆਂ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ-ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਹਡਸਨ ਖਾੜੀ, ਉਤਰ-ਪੱਥਮ ਵਿਚ ਆਰਕਟਿਕ ਵੀਡਰਾ

ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਵਿਚ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਮਈ ਤੋਂ
ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਲਈ, ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ
ਅਗਸਤ ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਬੇਲੂਗਾ ਵੇਲੂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ
ਦੇਖਣ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ-ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਪੌਲਸ

ਮੌਸਮ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਧਰਵੀ ਰਿੱਛਾਂ ਨੂੰ ਬਰਫ ਵਿਚੋਂ
ਨਿਕਲ ਕੇ ਖੇਡਦੇ ਪਾਓਗੇ। ਇਹ ਇਕ ਯਾਦਗਰ ਅਨੁਭਵ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਟੰਡਰਾ ਬੱਗੀ ਲਾਜ ਦਰਅਸਲ ਕਈ ਖਾਸ

ਕੁਦਰਤੀ ਸ੍ਰੀਦ

ਪਹਾੜੀ ਲੋਕਾਂ
ਦਾ ਦੇਸ਼ ਮਿਜ਼ੌਰਮ ਆਪਣੇ
ਖੁਬਸੂਰਤ ਨੀਲੇ ਪਰਬਤਾਂ
ਅਤੇ ਛੂੰਘੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ
ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਇਸ
ਲਈ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨੀਲੇ
ਪਰਬਤਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਆਖਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੀਜ਼ੋ ਸਮਾਜ
ਵਿਚ ਜਾਤੀ, ਗੋਡਰ ਅਤੇ
ਲਿੰਗ ਭੇਦ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਦੀ
ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ
ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦੇ
ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਆ

ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਤਲਾਵਮਹਿਨਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਦਿਆਲੂ ਬਣੋ, ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਰਥ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਹ ਰਾਜ ਬੇਹੱਦ ਸਾਂਤ ਰਾਜ ਹੈ। ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਲਿਖਾਈ ਦੇ

ਕਿਸਾਨ
(ਸਫ਼ਰ 19 ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਕਦੇ ਜੋਪੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚੋਂ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਅੰਨਾ
ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚੋਂ ਆਮ ਪਾਰਟੀ ਨਿਕਲੀ ਸੀ,
ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੈਦਾ
ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੌਰਚੇ ਨੇ ਪੰਜ ਵਿਧਾਨ
ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰੋਣ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਹੁਣ ਵੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਯੂਪੀ ਝੱਟਕਾ ਦੇਣਗੇ
ਤੋਂ ਵਿਚੋਂ ਯਾਦੀ ਕਰੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਹੈ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ
ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਵਰਗ, ਇਲਾਕਾ, ਪੇਂਡ ਸਹਿਰੀ ਵਿਚ ਵੰਡਣਾ
ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਹੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸੰਚ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ
ਭਾਵੇਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਜੁੱਟ ਹਨ ਅਤੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਖਰੇਵੇਂ ਵੀ
ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ
ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ
ਪਾਰਟੀਆਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ
ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ

ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਮਿਜ਼ੋਰਮਣ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਲੋਕ-ਨਾਚ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਸਿਲ੍ਹਪ

A scenic view of a rugged mountain range with dense green forests and rocky peaks under a clear blue sky.

ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਇਕੋ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਪਿਸ ਕਰਾਉਣੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪੇ-ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮੱਧ ਕਾਲ ਦੀ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮਾਰਕਸਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਪੇਤ੍ਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਤਿਆਤ

ਹਨ। ਸਿਥੇ ਟਾਈ-ਸੁੱਲੂਚਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਲਈ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਹੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਿਹੋਧੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ, ਸਥਾਪਤੀ ਵਿਹੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਲਵਾਦ ਨੂੰ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸਮਝਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਬਾਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਹੋਧ ਦੇਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਂਝੇ ਦੇਖਦੇ

ਮਾਡਯੂਲਸ (ਵੈਗਨ) ਨੂੰ ਜੋਤ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਾਡਯੂਲਸ ਪਹੀਆਂ 'ਤੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਇੱਧਰ-ਉਥਰ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਾਡਯੂਲਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਲਾਜ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਸੌ ਮੀਟਰ ਤੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਾਜ ਵਿਚਲੇ ਦੋ ਸਲੀਪਰ ਵੈਗਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿਚ 18

ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 20 ਮਹਿਮਾਨ ਟਿਕ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਵਲਾਊਂਡ ਹੈ, ਡਾਈਨਿੰਗ ਵੈਗਨ ਹੈ, ਯੂਟੀਲਿਟੀ ਵੈਗਨ ਹੈ ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਘੁੰਮਣ ਤੋਂ ਲਿੱਕੇ ਇਕ ਮਕਸਦ ਪੋਲਰ ਬੀਅਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ਹੈ, ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਹੁਣ ਸੈਲਾਨੀ ਲਾਜ਼ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਮ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੈਗਟ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਡੈਕ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਲਓ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਾਜ਼ ਨੂੰ ਡੱਡ ਕੇ ਵੀ ਵੈਗ (ਟੂਡਰਾ ਬੰਗੀ) ਅੰਦਰਨੀ ਇਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਰਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1987 ਵਿਚ ਲਿਡਾ ਅਤੇ ਮਰਵ ਗੁਰਟਰ ਚਰਚਿਲ ਤੋਂ ਪੱਲੇ ਬੀਅਰ ਟੁਰ ਲਿਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇੱਥੇ ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੁਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ- ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰੋਪੀਆਂ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰਾਂ ਦੇ ਲਈ, ਇਕ ਸੌਂਕੀਆ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਰੋਮਾਂਚ ਪ੍ਰੋਪੀਆਂ ਦੇ ਲਈ। ਇਹ

ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਗਾਈਡ ਅਤੇ ਦੋ-ਭਾਸੀਏ ਵੀ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਿਛ ਲਾਜ ਅਤੇ ਬੱਗੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ
ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਾਹਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਇਕ ਔਰਤ ਨਰ ਧਰੂਵੀ ਰਿਛ 8 ਤੋਂ 10 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਜਦਕਿ ਬੱਗੀ ਦੇ ਟਾਇਰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਉਚੇ ਅਤੇ
3.6 ਫੁੱਟ ਚੌਥੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਡੀ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਸੁਰੂ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

इस करके खेलूँ डैक 'ते मैलानी बेघोर प्पिम
के नजारा लै सकदे हाना अंदर जाह वालीआं बँगीआं
विच बी बैठण दीआं आरामदाइक सीटां तें इलाहा
टारिलट, गीटर अडे ज़बुरत दा हेर समान रुदा है।

ਟੂਡਰਾ ਬਿਗਾ ਟੂਰ ਅਕਤੂਬਰ-ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ
ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਾਢੀ ਮਹਿੰਗੇ ਵੀ ਹਨ। ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ
ਟੂਰ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਈ ਖਰਚਾ 2499 ਕੈਨੋਡੀਅਨ ਡਾਲਰ
(ਲੱਗਭੱਗ 1.10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 9749 ਕੈਨੋਡੀਅਨ
ਡਾਲਰ (ਲੱਗਭੱਗ 4.26 ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਤੱਕ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰਪੁਰ ਪਰਬਤੀ ਖੇਤਰ ਮਿਸ਼ਨ

ਆਇਜ਼ਾਵਲ ਮਿੜੋਰਮ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰਬੀ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਵਲ ਭਰੀ ਤਲਾਵੰਗ ਨਦੀ ਘਾਟੀ ਦੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖਣਯੋਗ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਰਤਲਾਂਗ

आइज्जावल सहित विच बड़ा बाज़ार (सधानक बोरा बाज़ार) मीज़े जीवन-मैली नुं दरमाउं वाला मुँख आकरसण केंद्र है। इधे मीज़े

A scenic view of a hillside town, likely Dharamshala, showing numerous traditional houses built into the green hills under a clear blue sky. The town is nestled among rolling hills covered in lush green vegetation.

8 / 1

ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਂ ਬੱਚਿਓ

ਕਰਕ ਰੇਖਾ ਇਸ ਸੈਲਾਨੀ ਸਥਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੀ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਸਟੇਟ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਲਾਵਿਤਾਂ, ਵਸਤੁਰ, ਰਵਾਇਤੀ ਪੁਸ਼ਟਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਮੀਲਪ ਕਲਾ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਜਬਰ ਜੁਲਮ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਰਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਤਕ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਤਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇੱਜ ਹੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤਕ ਜਿੰਤਕ ਵੀ ਕਹੇ ਗਏ।

ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਐਜੰਡੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਅਤੇ ਇੰਛਾਵਾਂ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਕਿਸਾਨੀ ਅੰਦੇਲਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਗਰੂਪ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਂਕੜੇ ਕਿਸਾਨ ਵਿੱਚ ਗਨ ਪ੍ਰਤਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜੋੜੀ ਲੜਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਵਖਰੇਵਾਂ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਹ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਖਾਤਰੁ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਹਿੱਸਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਅਧੀਨ ਇਕ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਚੁਕਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਖਾਤਰੁ ਲਹਿਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਵਖਰੇਵਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਗਭੱਗ ਹਰ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਜਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਬਣ ਕੇ ਘੁਸਪੈਂਦ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਡਰ ਜਾਂ ਵੋਟਰ ਆਪਮੁਹਰਾ ਹੀ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਜੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਖਾਤਰੁ ਧਿਰ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਹੈ, ਦੀ ਸਿਸ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਹਿਰਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਾਂ ਧਿਰ ਨਹੀਂ।

ਪਰਵਾਸੀ ਕਾਮੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਕਟ

(ਸਫ਼ਾ 9 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸੈਂਕਤ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਗਸ਼ਤ ਕਰਦੀਆਂ ਬੇਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ। ਬੁਲਗਾਰੀਆ, ਸਪੇਨ, ਜਰਮਨੀ, ਯਨਾਨ ਆਦਿ ਨੇ ਵੀ ਉੱਨਤ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਵਾਡਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੰਦਰ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦੀ ਲਤਾਈ ਲਤਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰਨਾਰੀਆਂ/ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਖਲਾਫ਼ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਰਹੱਦਾਂ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਾਤਾਂ ਕਰਨ, ਕੰਧਾਂ ਕੱਢਣ ਪਿਛੇ, ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਕ ਤਰਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਗੁਲ ਹੈ। ਸਿਕਾਗੇ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੀਆਂ ਯਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਧਾਂ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਕਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰ ਵੀ 31

ਫੀਸਦੀ ਥਲੇ ਡਿੱਗ ਗਿਆ। ਮਹਿਜ਼ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ 2007 ਤੋਂ 2011 ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੀ 1 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਾਡਬੰਦੀਆਂ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ।

ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਬਦਲ ਕੀ ਹੈ? ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਭਟਕਣਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਜਾਝਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਆਖਰ ਕੀਹਦਾ ਛਾਇਦਾ ਹੈ? ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਾ, ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੰਡਣ ਵਿਚ ਕੀਹਦਾ ਛਾਇਦਾ ਹੈ? ਜਵਾਬ ਇਕੋ ਹੈ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਦਵਾਈ ਹੈ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕੇਂਦਰਤ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਜੋ ਸਭ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਲਖੀਮਹੁਰ ਖੀਗੀ ਹਿੱਸਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕੰਢਿਆ ਰੋਸ ਮਾਰਚ

ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ- ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਸੀਂਸ ਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰਦਾ-ਗਰਦੀ ਕਰਕੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ ਦੇ ਸਹਿਰ ਲਖੀਮਹੁਰ 'ਚ ਬੇਕਸਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ੍ਹੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਹਲਕਾ ਖੇਮਕਰਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਧੁੰਨ, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਹਿਤਵਾਲ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਮੁਕ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾ ਨੂੰ ਕਰੋਤ-ਕਰੋਤ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੋਠ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਰਐਸਐਸ ਦੀ ਕਨੁਪਤਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਸਣ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁਧਰਨ ਵਾਲਾ

(ਸਫ਼ਾ 11 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਨੁਮਾਇਂਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉੱਤੇ ਵਖ-ਵਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਹਨ। ਕੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ 136 ਕਰੋੜੀ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 'ਚੋਂ ਇਮਾਨਦਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ? ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਪਿਛੇਕਤ ਵਾਲੇ ਨੁਮਾਇਂਦੇ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ, ਰਿਸ਼ਤਵਾਖੋਰੀ, ਬਲਾਤਕਾਰ ਤੇ ਚੋਰੀਆਂ ਆਦਿ ਉੱਤੇ ਕਿਵੇਂ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਨ-ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਭ

ਤੋਂ ਮੁਸਕਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਇੰਡੀਅਨ ਸਿਵਲ ਸਾਰਵਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ।

ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਨੌਜਵੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਪਣੀ ਵੇਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੋਗੇਗਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮਹਾਰਾਂ ਲੋਗੀ ਜਾਣਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ।

ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਦਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿੰਖਿਆ, ਸਿੰਹਤ, ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਆਦਿ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢੀਆਂ ਲੋਤਾਂ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਇਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਵੇਟਾਂ ਪਾਉਣ ਜਾਓਂਦਾ ਹੈ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਦੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਿਆਸੀ

ਪਿੱਖਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਵੇਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੋਗੇਗਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮਹਾਰਾਂ ਲੋਗੀ ਜਾਣਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ।

ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਦਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿੰਖਿਆ, ਸਿੰਹਤ, ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਆਦਿ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢੀਆਂ ਲੋਤਾਂ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਇਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਵੇਟਾਂ ਪਾਉਣ ਜਾਓਂਦਾ ਹੈ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਦੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਿਆਸੀ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਤੇ -ਕਿਹਤੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਪਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖੋਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਚੰਗੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸੁਵਿਧਾ, ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਉੱਠਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਤੇ ਫੇਕੀ ਟੋਹਰ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ, ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠੋਂ ਕੇ, ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਬੋਲੀਤ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚੰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸੰਕਟ ਬਕਾਮ ਭਾਰਤ

(ਸਫ਼ਾ 5 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਭਾਰਤ ਦੀ ਅੰਦਰਨੀ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਵੀ ਤਬਾਹਕਨ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਜਗਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੁਰਬ ਵਿਚ ਰੁਸ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੁਝ ਅਲੋਂਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਣ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤੇਰੀ ਭਾਰਤੀ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਕੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਯਕੀਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮਿਕ

ਦੇਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਸ਼ੋਧੇ ਵਿਚ ਹਨ ਉਦੋਂ ਸਾਡਾ ਰੁਖ ਅਜੇ ਤਕ ਬਹੁਤ ਚੌਕੀ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਨੇਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੇਮੌਕਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਣਕਿਆਸੇ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਵਾਲਾ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੱਡੇ ਪਾਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੈ। ਬੱਡੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰ

ਸਾਂਝਾ ਕਾਰਨ ਰਿਸਤਾ ਮਾਣਨਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਜਿਉਣ ਦੀ ਤਾਂਧ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਚ ਲਚਕ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਪਰ ਅਨੁਭਵ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਾਲੋਂ, ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਵਧੇਰੇ ਲਾਹੌਰਦਾ ਰਿਸਤੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਲੋਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਿਚੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਰਤੀ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਪਰਾਲੇ ਉਪਜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਵਾਲੇ ਟਕਰਾਓ ਦੀ ਥਾਂ ਖੇਡ ਵਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਬਲਵਾਨ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਬਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਕਸਾਚਰਾਵ ਵਿਚੋਂ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਸੁਸਤੀ, ਆਲਸ ਅਤੇ ਨਕਲ ਦੀ ਹੀ ਬਿਰਤੀ ਵੱਧਦੀ ਹੈ। ਸਾਂਝੀ ਦੋਗਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੰਕਟ ਉਪਜਦੂਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਸਾਂਝਾ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ, ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਵੇ, ਭੁਚਾਲ ਨੇ ਤਥਾਹੀ ਮਚਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਸ਼ਿਬਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੱਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਹੁੰਦੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਵਰਦੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕਮਾਂਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਉਸਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਅਜਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਚੌਕੜੀ ਵਿਚ ਸਥਿਮਾਂਡ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਜਿਤਨੇ ਵਧੇਰੇ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਹੋਣਗੇ, ਉਤੀਆਂ ਹੀ ਢੂੰਘੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਕੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਅਤੇ ਮਿਠੀਆਂ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਯਾਦਾਂ ਉਸਰਨਗੀਆਂ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਣਕੇ ਰਲ ਕੇ ਇਕ ਮਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਉਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਹਰ ਕੋਈ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੱਖਰੀ ਦਿਸਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਭਾਂਤ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਜੀਵਨ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸਰੋਤ ਪਿਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੋਹ ਮਮਤਾ ਦਾ ਨਿੱਧਾ, ਰੱਜਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਚਸ਼ਮਾ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਸੌ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਿਆਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰ ਜੀਅ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਰਿਸਤੇ ਦੇ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹਰੇਕ ਦੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪੀਡੀ ਸਾਂਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਰਤੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਘਰ ਸੁਖਵੀਂ ਥਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਮਾਪੇ ਰਲ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵੀਕਾਰ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨ, ਸਗੋਂ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਵੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਡਾਣ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਅਸਮਾਨ ਸਿਰਜਣ। ਬਾਗ ਅਤੇ ਗੁਲਦਸਤੇ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਢੁੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਤੀਆਂ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਦਿਲਕਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਰ ਵੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਹਰੇਕ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੀ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਲੱਭੇਗੇ ਤਾਂ ਸਾਂਝਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਦਿਸਣਗੇ। ਜੇ ਸਾਂਝਾਂ ਲੱਭੇਗੇ ਤਾਂ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਾਂਝਾਂ ਦਿੱਤਾਂ ਗਈਆਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਉਲਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਅਜਾਈਂ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਰਦਾਨ, ਕਲੰਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਮਾਣ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ ਪਰ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੌਬੇ 'ਤੇ ਲੋਗੀਆ ਸਦੀਵੀ ਕਲੰਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਗਦੇ ਦੇਰਿਆ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਾਂਝਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਕੇ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਛਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਦੇ ਬੀਜ ਬੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਦਿੱਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਬਦਾਵਲੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ, ਭੰਡਣ-ਨਿੰਦਣ ਵਾਲੀ ਨੀਵੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਤੀ ਅਭਿਮਾਨ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਅਪਮਾਨ ਨੇ ਸਾਂਝਾਂ ਉਸਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਸੋ ਕਿਸੇ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਜਾਗਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤੀਆਂ, ਧਰਮਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਹਿਯੋਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਰਲਣ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣ

ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਛਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਤਾਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਦੇ ਸੀਵੀਆਂ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਕਮ ਤਾਂ ਬਣੇ ਪਰ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਗੂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਕਾਰਨ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਗਿਆਨ

ਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ

ਔਰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਕੋਮਲਤਾ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਿਕਲੀ ਕਲੀਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸੱਵੀਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਪਜ਼ਾਈਆਂ ਹਨ। ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੜ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗਲਤ-ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਵੱਖਰੇ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਸੰਦਰਤ ਕਾਰਨ ਹਰ ਕੋਈ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਕੰਜੁਸ ਹੋਰ ਤੁਰਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਸਾਹ ਖਰਚ ਹੋਰ ਤੁਰਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਸ ਹੋਰ ਤੁਰਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਹੋਰ ਤੁਰਾਂ ਸੋਚਦੀ ਹੈ। ਆਧੋ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ-ਖਰਚਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਗਲਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਮਾਜ ਕੋਲ ਵੱਖਰੀ ਭਾਂਤ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸਹੀ ਸੀ। ਇਵੇਂ ਇਕ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੀਂ ਪੱਛੜੇ ਹੋਣ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ।

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉਪਜ਼ਾਈਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਅਪਣੀ ਪਛਾਣ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸਤਰੀ ਰਿਸਤਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਪਤੀ ਰਾਗੀਂ ਕਰਵਾਉਣ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੁਰਸ ਆਧਾਰੀ ਪਛਾਣ ਅਹੁਦੇ, ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾ ਨਾਲ ਕਰਵਾਉਣ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਨਿੰਘ ਅਤੇ ਬੁਸੀ ਉਪਜ਼ਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੁਰਸ ਰੋਅਬ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਵਿਚ ਨਿੰਪੁੰਨ ਹੁੰ

MISSION PEAK BROKERS, INC.

For the best possible price and highest profit, call a Business Professional.

As the **President of Mission Peak Brokers, Inc.** and also a **Commercial Real Estate Broker**, I offer you guidance that is based on extensive experience in Sales. Acquisition and Financing of Commercial Real Estate and the purchase of businesses.

Mission Peak Brokers, Inc. is a leading **Business Brokerage** firm based in the San Francisco Bay Area providing the services required for the sale and acquisition of main street retail business opportunities and commercial real estate as well as an all-inclusive assistance with the business and commercial loan process.

We are here to secure your objectives through a standard of aggressive diligence, measurable integrity and the highest standard of excellence **knowing our client's satisfactions is our ultimate goal.**

CALL A PROFESSIONAL AND GET THE BEST POSSIBLE PRICES AND HIGHEST PROFITS

I am a top rated Business and Commercial Real Estate broker with vast experience in Sales.

**Acquisition and Financing
of Commercial Real Estate.**

**GET TOP
DOLLAR\$**

FOR YOUR COMMERCIAL PROPERTY

**CALL
TODAY
(510) 490-9705**

hrsidhu@gmail.com
www.missionpeakbrokers.com

**Harpreet "Harry" Sidhu, CBB
Broker/president**

BRE Lic #1433114
Broker Lic # 01792260

